

stiftsbladet

Folkekirken | Roskilde Stift | nr. 3 marts 2021 | 72. årgang

PÅSKE

Vi jagter
Grundtvigs påskelilje

Påskelam,
hvad vil du her?

Passion for
påskens musik

“Vi længes efter forår, frihed og fællesskab”

Tekst: Peter Fischer-Møller

Påsken nærmer sig. Vi længes mere end sædvanligt efter forår, frihed og fællesskab.

For godt et år siden lukkede Danmark ned – som resten af verden – for at begrænse spredningen af COVID-19.

Kirkerne blev lukket for andet end kirkelige handlinger. For første gang i 1000 år blev der ikke holdt fysiske påskegudstjenester. Det udfordrede præster, menighedsråd, ansatte og menigheder til at finde alternative måder at fejre påske på. Meget kom til at foregå på nettet og skærmene derhjemme.

Vi er ikke sluppet af med COVID-19, men vi ved nu mere om den, og med håndsprit og mundbind, afstand og vaccine nærmer vi os nu igen en påske – i et land som forsigtigt er ved at åbne op. Vi kan igen komme i kirkerne, enkeltvis som andagtssøgende og fælles til små gudstjenester.

Vi kan fejre påske i kirkerne i år, men ikke i det omfang, som vi plejer. Meget kommer fortsat til at foregå hjemme eller ude i naturen og med færre mennesker, end vi kunne have lyst til.

På en måde er vi dermed tættere på påskefesten, som den udfoldede sig i den første begyndelse for mere end 3000 år siden. Påskefesten er

Foto: Bente Munk

nemlig ældre end kristendommen. Det er en jødisk fest. En fest, som blev fejret i jødiske familier for at mindes udfrielsen fra fangenskab under kong Farao i Ægypten. Dengang var det heller ikke tilladt at holde store fester. Man var slaver og havde ud over arbejdet kun familien at holde sig til. Men Moses havde af Gud fået besked på at føre folket ud af fangenskab til en ny frihed. Og Gud lod en række plager ramme Ægypten, inden Farao slap sine slavearbejdere fri. Den tiende og sidste plage bestod i, at dødsenglen kom på besøg i hver familie og tog den ældste søn. Men ikke hos israelitterne, som havde fået besked på at slagte et påskelam og

smøre dets blod på dørstolperne. Der gik dødsenglen forbi. “Gå forbi” hedder på hebraisk “pesach”, deraf navnet på den jødiske fest. Det var den fest, pesach, som Jesus og hans disciple mere end 1000 år senere var samlet for at fejre i Jerusalem, og her tog historien så en ny drejning.

Coronaen er ikke gået forbi. Vi føler os fortsat lidt fanget. Vi længes efter frihed og forår. Derfor har vi rigtig meget brug for at dele påskefortællingen med hinanden i år.

Påskefortællingen, historien om Jesus, der spiste påskemåltid med sine venner, før han blev taget til fange, dømt og slået ihjel som en ny tids påskelam – og som med sin kærlighed brød dødens og gravens magt med sin opstandelse.

Vi kan dele påskefortællingen i kirkerne, og vi kan – som de gjorde det i begyndelsen – gøre det med den nærmeste familie og venner derhjemme. Når vi sidder og spiser lam og æg og frisk purløg sammen og taler med hinanden om, hvad påske egentlig er for noget. Når vi går ud i haven og nyder de nyudsprungne påskeliljer. Når vi går os en lang tur sammen i det fri og ser de første anemoner og lytter til den spæde fuglesang og husker historien om slaverne, der blev sat fri og sammen vandrede mod det forjættede land.

God påske!

STIFTSBLADET, FEBRUAR 2021

Udgiver: Roskilde Stift
Palæet, Stændertorvet 3A,
4000 Roskilde.
Tlf. 4638 1920
www.roskildestift.dk

Følg Roskilde Stift på Facebook:
www.facebook.com/roskildestift

Ansvarshavende redaktør:
Otto Lundgaard
tlf. 4033 2127
e-mail: nol@km.dk

Journalist:
Rasmus Birkerod
tlf. 3027 2319
e-mail: rabi@km.dk

Roskilde Stifts
kommunikationsmedarbejder:
Sidsel Drengsgaard
tlf. 3033 9941
e-mail: smad@km.dk

Fotos: Rasmus Birkerod og Otto Lundgaard
Forsidebillede: Rasmus Birkerod

Korrektur: Lisbeth Grønberg

Layout: Itkin grafisk/itkin.dk

Tryk: KLS PurePrint A/S

Papir: Pureprint Silk

Oplag: 2.700

Næste nummer af Stiftsbladet udkommer
primo oktober 2021
Tema: Kristen spiritualitet
Deadline: 23. august

Inden da udkommer
STIFTSDAGEN 2021 medio juni 2021
PRÆDIKENPAUSE XIII medio august 2021

FRA STIFTET

Himmelske Dage	4
Præstens arbejde er ikke lukket ned – tværtimod	5

TEMA - PÅSKE

Anmeldelse: Om guder og mænd	8
Denne påskeblomst havde Grundtvig i tankerne	9
Salmen viser Grundtvigs kolossale selvbevidsthed	10
Påskeblomst! hvad vil du her?	13
Påskeliljen er ukuelig	14
På jagt efter Grundtvigs påskelilje	16
Voxpop: Hvad er din yndlings-påskesalme?	18
Passion for påske	20
Den lysvendte livsrejse og kirkekunsten	23
Påskelam, hvad vil du her?	26
Det bliver først en salme, når det bliver sunget	30
Fra påkestilhed til påskeglæde	33
Om påske blandt kristne palæstinensere	35
Vandring er et billede på påsken	37
Kursus om konfirmation og salmesang	Bagside

KFUM-spejder om arbejdet med aktiviteterne:

“Børn på HIMMELSKE DAGE skal lege klimaudfordringen ind”

Tekst: Miriam Munksgaard, projektleder for Himmelske Dage i Roskilde

Foto: Jens Wollesen

0

Spejdere bærer mærker på skjorterne, fortæller Dorthe, - men det kunne være en sjov og imødekommende idé at udvikle et flot mærke eller badge - og gerne andet - at pryde deres skjorte med. Dorthe Mølvig er KFUM-spejder og en del af børneudvalget og naturudvalget for Himmelske Dage.

ly af corona og vekslende forårstemperaturer slider en del udvalg med at udvikle og koordinere arrangementer, så Himmelske Dage i Kristi himmelfartsdagene 2022 bliver en levende kirkefestival.

I marts 2019 afholdt Lokalkomiteen for Himmelske Dage et stormøde, hvor alle, som havde interesse, kunne deltage. KFUM-spejderne sendte en repræsentant, Dorthe Mølvig, fordi Himmelske Dage er en vigtig begivenhed for spejderne at bære med på - ja, et strategisk engagement.

KFUM-spejdernes vision er at give børn og unge mod til sammen at tage ansvar for en bedre verden. En af de måder hvorpå KFUM-spejderne udlever den vision, er ved at række ud over sig selv og arbejde på tværs af spejdere og ikke-spejdere, kulturer og landegrænser. Det er et privilegium, at KFUM-spejderne og andre korps er en del af Himmelske Dage.

UDPEGET TIL AT VÆRE FRIVILLIG I UDVALG FOR HIMMELSKE DAGE

Efter stormødet blev Dorthe, der bor i nærheden af Roskilde, spurgt om hun ville gå med i forberedelserne. Det blev et ja, og Dorthe trådte ind i Naturudvalget og Børneudvalget. Ikke for at negligere indsatsen over for de unge på Himmelske Dage; for Dorthe har også tanker om de unges deltagelse og understreger, at hvis unge skal føle sig hjemme på Himmelske Dage, skal de have et tilhørssted. Et spot, hvor de kan samles.

Dorthe's mål er nu - via Børne- og Naturudvalget - at være med til skabe aktiviteter, som publikum kan mærke. Særligt har FN's verdensmål fokus på klimaudfordringen, og det er vigtigt for KFUM-spejderne, fortæller Dorthe, der også sidder i KFUM-spejdernes hovedbestyrelse.

- Publikum skal ikke bare opleve Himmelske Dage, fortæller hun.
- Børn på Himmelske Dage skal lege klimaudfordringen ind. De skal mærke udfordringen, for så reagerer de også på den.

SYNERGI MELLEM SPEJDERNES LEJR OG HIMMELSKE DAGE

I løbet af sommeren 2022 afholdes Spejdernes Lejr, Nordens største spejderlejr. Temaet for lejren er "Fælles Om Fremtiden". Lejren afholdes i Hedeland, som er et naturområde i udkanten af Roskilde. Himmelske Dage og Spejdernes Lejr har altså fælles tema. Begge events sigter mod at berede os til en fælles fremtid. Lokalkomiteen håber at skabe synergi mellem Spejdernes Lejr og Himmelske Dage.

Følg med i forberedelserne til Himmelske Dage i næste udgave af Stiftsbladet.

425
DAGE TIL
HIMMELSKE DAGE
I ROSKILDE

FAKTABOKS

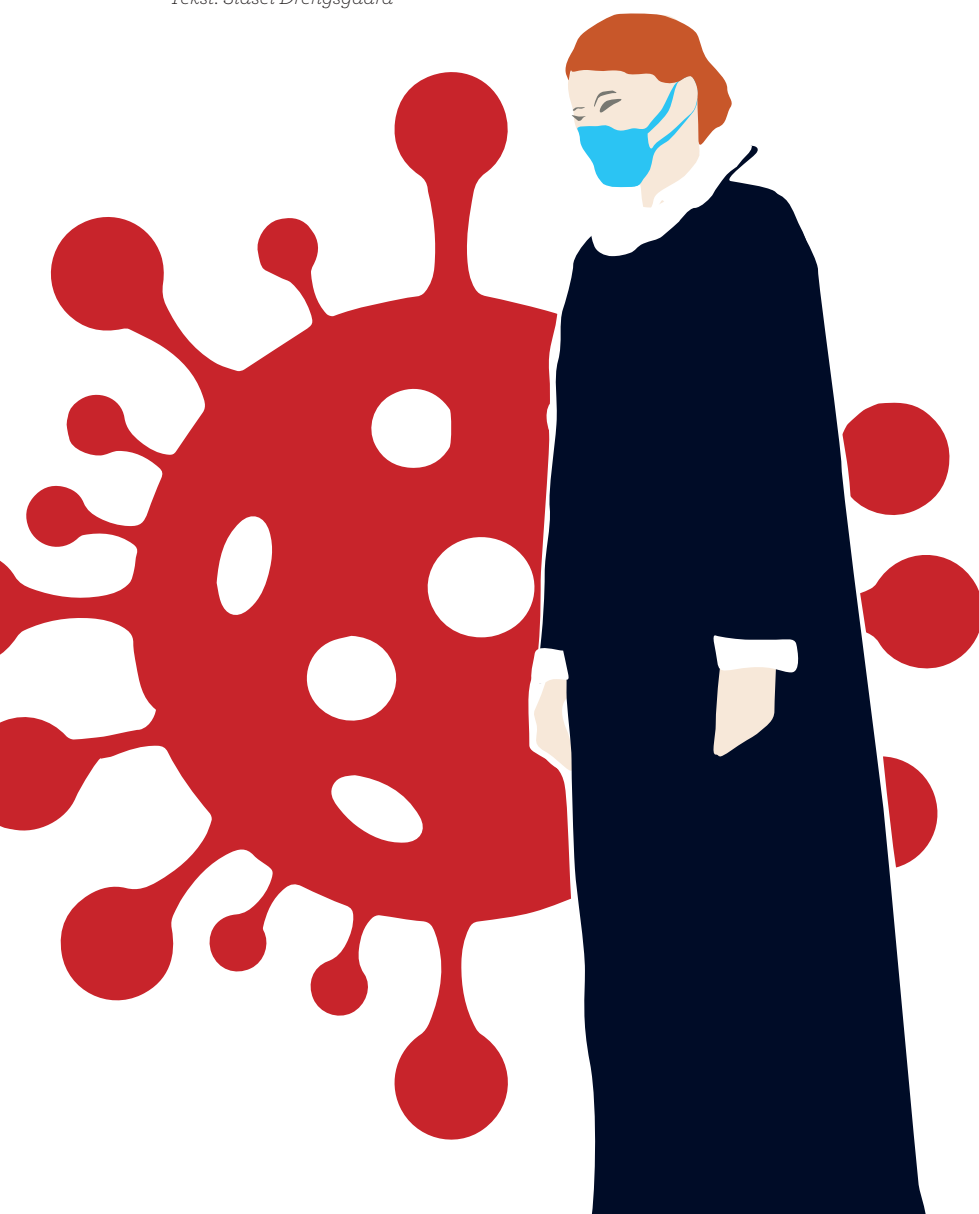
Miriam Munksgaard, projektleder for Himmelske Dage, kan kontaktes på mail roskilde@himmelskedage.dk eller på mobil 2163 1210

Præstens arbejde er ikke lukket ned - tværtimod

Selvom man ikke må mødes, som man plejer i kirkerne, er der nok at se til som præst. Det tager tid, når alt skal gøres på nye måder, lyder det fra sognepræst i Sankt Jørgensbjerg Kirke i Roskilde

Tekst: Sidsel Drengsgaard

“Siden anden verdenskrig er der næppe sket så pludselige og omfattende ændringer af arbejdsvilkår, arbejdsorganisering, sociale relationer og arbejdsmarkedsforhold som under corona-pandemien.”

Sådan lyder det i indledningen til en netop offentliggjort forskningsrapport om arbejdslivet med corona. Projektet er finansieret af Velliv Foreningen og er et samarbejde mellem Aalborg Universitet og konsulentvirksomheden DISCUS.

Her undersøges COVID-19-pandemiens betydning for arbejdsliv og mental sundhed i udvalgte faggrupper, og et fællestræk for dem alle er, at arbejdslivet med restriktioner er et arbejdsliv med omskiftelighed, uforudsigelighed, krav til forandringsparathed og med stor travlhed.

DET TAGER TID AT GØRE ALT PÅ NYE MÅDER

Det kan sognepræst i **Sankt Jørgensbjerg Kirke** i Roskilde og præst på Psykiatrisk Center Sct. Hans, Mette Munk Bie, nikke gendende til.

- Den gamle vittighed om, at præster kun arbejder om søndagen har fået nyt liv og blev intensiveret, da gudstjenesterne kun måtte vare en halv time, fortæller hun.

Hun griner lidt, men det afløses af et suk.

- Selvom tiden, hvor vi fejrer gudstjeneste, er kortere end normalt, tager det lang tid at få en ny liturgi på plads.

Hun forklarer, at det tager tid at udvikle nyt og at blive enige personalet imellem.

- Vi oplevede, at det vi i fællesskab havde planlagt, og som så brugbart ud på papiret, det fungerede ikke helt optimalt i praksis. Så måtte vi bruge tid på at justere og tilpasse.

På samme vis er det blevet mere tidskrævende at undervise konfirmander. Det tager tid at finde ud af, hvordan man underviser hensigtsmæssigt på en skærm. Da restriktionerne så blev lempet lidt, og konfirmanderne igen måtte komme til undervisning, var der megen logistik i forhold til afstand og afspitning.

- Det var dejligt igen at kunne mødes, men vi fandt hurtigt ud af, at vi slet ikke kunne gøre, som vi plejer. Det har været en stor udfordring at gøre undervisningen spændende og vedkommende, når klasserne ikke må blandes, og de skal sidde med én meters afstand. De kreative og legende elementer i undervisningen indskrænkes betragteligt med de mange restriktioner, der skal følges.

CORONA-HVERDAGEN ER TRAVL

Arbejdslivet med restriktioner er kendetegnet af omskiftelighed, uforudsigelighed og krav til forandringsparathed, kan man læse i forskningsprojektet fra Aalborg Universitet.

Det oplevede Mette Munk Bie igen omkring jul. Med kort varsel blev julegudstjenesterne aflyst, konfirmander skal igen undervises på skærmen, og gudstjenesterne må kun være af en halv times varighed.

- Det er krævende både tidsmæssigt og mentalt hele tiden at skulle

Mette Munk Bie har været sognepræst ved Sankt Jørgensbjerg Kirke i 16 år. Hun fortæller, at det er tidskrævende, når alting skal gøres på nye måder på grund af skiftende corona-restriktioner.

justere og nyorientere sig. Vi har planlagt så uendelig mange ting, der er blevet udsat eller aflyst. I julen var det virkelig sat på spidsen. Rundt om i kirkerne har rigtig mange lagt et stort arbejde i at planlægge skræddersyede løsninger til deres sogne, og så ender det hele med at blive aflyst aftenen inden, siger hun.

I forskningsprojektet lyder det, at mange oplever stor travlhed.

Mette Munk Bie oplever også, at hun har travlt – bare på en anden måde.

Det tager tid, når alting skal gøres på nye måder.

Normalt holder præsterne gudstjenester på det lokale plejehjem til påske og jul. Her pakkede man i stedet hilsener med blomster og chokolade.

- Jeg brugte en del tid på at formulere en vedkommende hilsen, som udtrykte evangeliets håb og glæde i denne mærkelige tid og på den måde at gøre det tydeligt, at den lokale kirke er der, selvom alt er

lukket ned. Det tog også tid at købe chokolade og bestille blomster og få det hele pakket og kørt ud til plejehjemmene, fortæller hun.

MANGE HAR BRUG FOR EN SNAK MED PRÆSTEN

Mette Munk Bie mener, at en af kirkens fornemmeste opgaver er at skabe fællesskaber, og når man ikke må mødes udover til gudstjenester, er der behov for fællesskab på en anden måde. Det har man i Sankt Jørgensbjerg Kirke forsøgt at imødekomme med videohilsener, løb for børn og konfirmander og individuelle samtaler.

- Jeg kan jo ikke besøge folk, men jeg har stadig samtaler i sognegården eller i telefonen. De opgaver er ikke forsvundet. Tværtimod. Der er en del, der har brug for en snak med præsten, og det er stadig en mulighed, selvom alt er lukket ned. Det bliver bare på en anden måde, siger hun.

Mette Munk Bie har også oplevet – særligt under den første nedlukning – at alle samtaler tager længere tid.

- Det var ulykkeligt for mange, at de ikke kunne få hele familien og alle venner med til begravelse, vielse eller dåb. Jeg har brugt meget tid på at forklare, hvorfor vi ikke kunne omgå reglerne.

En anden ting hun bruger mere tid på end før corona-krisen, er samtalen med kollegaer og menighedsråd.

- Vi er alle forskellige og har forskellige vilkår, og det har været nødvendigt kontinuerligt at bruge tid på at tale om, hvordan vi sammen håndterer de skiftende restriktioner. Fælles fodslag er utrolig vigtigt, da vi er afhængige af hinanden for at få kirkelivet til at fungere, siger hun.

ERHVERVSPSYKOLOG: DET ER EN VANSKELIG TID

Erhvervpsykolog ved FAR – Folkekirkens Arbejdsmiljørådgivning – Monique Hartmanns erfaring er, at det for mange præster og øvrige ansatte ved kirken er en vanskelig tid.

- Vi reagerer som mennesker forskelligt på corona-situationen, og vi har forskellige vilkår. Nogle er måske i risikogruppen eller har pårørende, der er det. Andre har måske børn, der skal passes derhjemme samtidig med, at man arbejder. Derfor kan det være svært at finde frem til aftaler, som alle kan acceptere, siger hun.

Langt de fleste ønsker dog at være loyale over for deres arbejdsplads.

- Vi er generelt sindssygt loyale over for vores arbejdsplads, så det kan sluge utrolig megen energi at balancere mellem at passe på sig selv og leve op til de forventninger, man har til sig selv omkring sit arbejde, forklarer hun.

På samme måde kræver det energi konstant at omstille sig og tænke nyt.

- Nogle har oplevet corona-krisen som en mulighed for at gøre tingene på nye måder og trives godt med det, men generelt er vi menne-

“

Vi reagerer som mennesker forskelligt på corona-situationen, og vi har forskellige vilkår.

Monique Hartmann,
erhvervpsykolog

FAKTABOKS

En dag i præstens corona-kalender

Sådan kunne en dag i Mette Munk Bies corona-arbejdsliv se ud:

8.00: Læse og besvare mails

9.00: Personalemøde: Gennemgang af kalenderen, evaluering af afholdte arrangementer – virtuelt eller i kirken. Planlægning af kommende arrangementer

10.30: Bisættelsessamtale

12.30: Præstemøde: Beslutning om at udskyde konfirmanderne til efteråret. Aktiviteter for børn og voksne i fastetiden. Hvordan? Kontakt til plejehjem. Hvordan? Planlægning af Åben Kirke. Forberedelse til menighedsrådsmøde

14.00: Forberede virtuel undervisning af konfirmander

15.00: Samtale med organisten om søndagens salmer og musik. Samt salmer og musik ved kommende bisættelse

sker vanedyr, og det koster os utrolig megen energi, når vi skal gøre ting på nye måder, siger hun.

Hun forklarer, at hjernen er i fuldt beredskab, når den hele tiden skal gøre ting på nye måder og ikke kan falde tilbage på rutinen.

- Det kan gøre os udmattede og tyndslidte, og når vi er det, kommer der også flere sammenstød mennesker imellem. Det bliver sværere at sige pyt eller at se det fra en andens perspektiv.

VEJEN FREM ER FLEKSIBILITET OG TILLID

Hun peger på, at fleksibilitet og tillid til hinanden er vejen frem – og igennem denne krise.

- Det er vigtigt, at vi har tillid til, at vi alle gør det, så godt vi kan. Vi skal ikke stræbe efter en aftale, som skal gælde for alle. I stedet skal vi gøre det legitimt, at vi reagerer forskelligt og har forskellige behov.

Hun fortæller, at man i nogle kommuner har haft succes med en form for jobbank. Hvis nogle havde brug for aflastning, kunne de komme af med opgaver og andre, der havde mere overskud, kunne påtage sig ekstra opgaver.

- Det er vigtigt at udvise forståelse for hinandens situationer og åbent kunne tale om, hvilke behov vi hver især har. Det skal være i orden at melde fra, uden at man stemples som svag, ukollegial eller besværlig. Min erfaring er, at dem, der har brug for aflastning, kommer hurtigere igen, hvis det er tilladt at passe på sig selv, siger Monique Hartmann.

Formår man at skabe et arbejdsfællesskab, hvor man både kan bede om hjælp og få hjælp af ens kollegaer, vil det også have betydning, når corona-krisen er løjet af.

- Det vil helt sikkert betyde, at man som fællesskab kommer stærkere ud af krisen, lyder det fra erhvervpsykologen.

OM GUDER OG MÆND

Påskens drama møder os også på film, såvel i bibelske fortællinger som i livsbilleder, der udspringer af den kristne tro. Stiftsbladet anbefaler denne franske film om at følge et religiøst kald i en voldelig verden, hvor truslen udefra til sidst bliver så stærk, at hovedpersonerne tvinges til at træffe et umuligt valg

Tekst: Jes Nysten, anmelder i "Kirke og Film"

© Camera Film

FAKTABOKS

Om guder og mænd
(Des hommes et des dieux),
Frankrig 2010

Instruktion: Xavier Beauvois

Manuskript: Etienne Comar og
Xavier Beauvois

Medvirkende: Lambert Wilson,
Michael Lonsdale, Philippe
Laudenbach

122 min. - Camera Film

Denne smukke, stilfærdige og alligevel eksplosive film er baseret på en virkelig historie om en gruppe franske trappistmunke, der levede i Algeriet i et muslimsk samfund og som blev myrdet af islamiske ekstremister i 1996. Dette på forhånd at kende til den forfærdelige afslutning på historien (de blev allesammen halshugget, hvad filmen trods alt skåner os for) tager ikke intensiteten ud af filmen – snarere tværtimod, fordi vi på den måde for alvor kan leve os ind i munkenes tanker, diskussioner og beslutninger.

Munkene lever nær en fattig landsby, som de hjælper på alle måder. Med medicin, med at skrive breve, som sjælesørgere – også når de unge har kærestesorger. Her er ingen barrierer mellem kristne og muslimer.

Men da en gruppe kroatiske arbejdere bliver dræbt af en gruppe bevæbnede ekstremister i nærheden, bliver munkene fanget i deres afgørende dilemma: at blive og prøve at hjælpe landsbyen gennem krisen, og dermed risikere livet – eller komme i sikkerhed ved hurtigt at rejse til Frankrig.

Munkene kæmper på hver deres måde – både med sig selv og med Gud – for at finde et svar. Hjertegribende er det, også selvom vi kender udfaldet. Deres usikkerhed og skrøbelighed kommer fint til udtryk, da en af munkene i en samtale med folk fra landsbyen siger: "Vi føler os som fugle på en gren", hvortil en ældre kvinde svarer "Nej, vi er fuglene, I er grenene!"

Filmen folder sig langsomt ud, holdt i enkle dæmpede farver, hvor kameraet diskret men opmærksomt fanger meget mere end de få ord, der bruges. Ansigtsudtryk, gestik,

FAKTABOKS

Foreningen *Kirke og Film* har til formål at formidle oplysning, opmuntring og inspiration mellem kirkens verden og filmens verden.

www.kirkeogfilm.dk

kropsholdning taler direkte til os. Særlig bevægende er de mange scener, hvor disse forpinte sjæle holder deres faste andagter, hvor ordene og sangene får en meget direkte og nærværende betydning.

En scene er særlig markant (og vil sikkert skabe megen debat!), men som jeg oplever som en af de mest gribende scener, jeg har set: munkenes fælles "sidste nadver" efter de har besluttet at blive og derfor også forventer deres dramatiske endeligt. De plejer at få lidt brød og vand, men inden de begynder, finder en af munkene flere flasker rødvin frem, som bliver skænket rundt. Og på en lille kassettebåndafspiller sætter han et stykke musik på. Ikke Bach eller Pergolesi, men musik fra Tjajkovskijs "Svanesøen"! Verdslig musik om kærlighedens besværligheder.

Nogle vil sikkert opfatte denne scene som et stilbrud, som en unødigt sentimentalisering. Men for mig fanger den præcist stemningen. Der bliver ikke sagt noget gennem hele scenen. Vi – og munkene – hører musikken, og kameraet panorerer langsomt og varsomt rundt på ansigter, der alle taler deres tydelige sprog: minderne og tankerne om de trufne valg, om afsavn, om ungdomsforelskelser, brudte forhold, familien i Frankrig, livets værdi, martyriets (mulige!) betydning. Netop den "profane" musik skaber denne sammenhæng mellem livet "derude" og livet "herinde".

Uanset hvordan man som tilskuer forholder sig til filmens menneskelige og religiøse temaer, så vil ingen være uberørt af filmens intensitet og fremragende skuespil.

Påskeblomst, men hvilken blomst? Grundtvig-ekspert slår fast:

Denne påskeblomst havde Grundtvig i tankerne

“Påskeblomst! hvad vil du her?” lyder første verslinje i den vel nok mest kendte påskesalme. Men hvilken blomst havde Grundtvig egentlig i tankerne, da han digtede stroferne?

Grundtvig-ekspert Anders Holm fra Københavns Universitet er ikke i tvivl

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Var det erantis eller krokus, Grundtvig så for sig? Vorterod, guldstjerne eller gul anemone?

Lektor Anders Holm på Københavns Universitet har udgivet flere publikationer om Grundtvig, og han er ikke i tvivl.

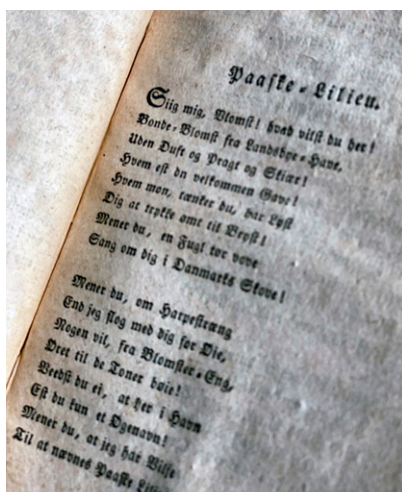
- Det er påskeliljen, Grundtvig har i tankerne. Det er jeg slet ikke i tvivl om, fastslår Anders Holm og peger på næste linje i første vers, der lyder “bondeblomst fra landsbyhave”.

- Det kan man roligt tage ret bogstaveligt, mener Holm. - For påskeliljen var ikke noget særligt blandt det finere borgerskab i København. Tværtimod. Det var en blomst som groede vildt i landsbyhaverne, og som man ikke nødvendigvis tænkte på at tage ind i stuerne, forklarer Anders Holm.

Salmens femte vers rydder dog enhver tvivl, mener Grundtvig-eksperten. Her står der i første strofe: “Påskeblomst! en dråbe stærk, drak jeg af dit gule bæger.”

Her hæfter Anders Holm sig ved ordene “gule bæger” og det nadvertema, der knytter sig til skærtorsdag.

- Påskeliljen peger nedad. Hvis man vender det opad, så ligner det et alterbæger. Det, at man indtager dråberne fra bægeret, betyder, at man får kontakt med det guddommelige. Påskeliljen bliver dermed Grundtvigs billede på menneskets nærkontakt med det guddommelige, når vi indtager vinen i nadveren, siger Anders Holm.

I Grundtvigs værk “Danne-virke” fra 1817 indgår et drama på 34 sider med titlen “Paaske-Lilien”. Dramaet er siden blevet omredigeret til den salme med seks vers, som vi kender i dag med titlen “Påskeblomst! hvad vil du her?”. Det bekræfter, at Grundtvig tænkte på påskeliljen, mens han digtede.

Grundtvig-ekspert om “Påskeblomst! hvad vil du her?”:

Salmen viser Grundtvigs kolossale selvbevidsthed

Grundtvig træder med “Påskeblomst! hvad vil du her?” frem med en selvsikkerhed, der får selv Thomas Blachmans og Donald Trumps egoer til at blegne. Det fastslår Anders Holm, der er en af landets førende Grundtvig-forskere

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Vi står i Anders Holms kontor i hans hjem i Roskilde. Han er Grundtvig-forsker og lektor på det teologiske fakultet i København. Vi er flankeret af en bogreol, der holder orden på Holms lange rækker af Grundtviglitteratur og læderindbundne førsteudgaver.

- De skal helst have sadelfedt en gang om året, så holder de sig friske, siger Anders Holm, næsten underforstået.

Holm er nørd, selverklæret nørd.

- Jeg har det omtrent med Grundtvig, som jeg har det med fodbold. Jeg bruger for meget tid på begge dele, siger han med et grin og viser en udskåret træfigur frem af Grundtvig, som hans søn har lavet til ham. Den slags hedder kærlighed. En søn, der kender sin fars idoler.

Anders Holm tager et eksemplar af Grundtvigs udgivelse 'Danne-Virke' ned fra hylden. Den er dateret i 1817 og indeholder netop den tekst, vi

skal tale om. Et drama på 34 sider, der siden er blevet redigeret ned til det uddrag på seks vers, vi i dag kender som “Påskeblomst! hvad vil du her?”.

Engagementet er smittende. Hvor ofte møder vi i grunden et menneske, der både kan smile og være fuldt koncentreret på samme tid. Men sådan genkender vi passionen. Og det er det, vi møder her, når Anders Holm lader sin pegefingery stryge ned over linjerne i salmen, der velsagtens er påskens allerstørste hit i den danske folkekirke.

Smil. Fokus. På jagt efter ord. En Grundtvig-eksperts rå begejstring.

- Det er en vild tekst. Der er så meget indhold og så meget symbolik i den her salme. Jeg kan sagtens bruge fire timer med at undervise i bare denne tekst alene. Og så er jeg kun halvvejs. Så teksten siger altså også meget mere, end jeg kan nå at gengive i et interview, varsler Anders Holm.

TIL GRIN

Men én ting står fast, forstår man hurtigt på lektoren. “Påskeblomst! hvad vil du her?” fortæller endog rigtig meget om Grundtvigs syn på sig selv – allerede på dette tidspunkt, hvor han kun er 34 år gammel.

- Altså, vi er forbi både Blachman og Trump, når det gælder selvsikkerhed, siger Holm med et glimt i øjet.

- Læg mærke til, at Grundtvig skriver denne tekst i 1817. Det er 300-året for reformationen. Han mener, at han simpelthen er den nye reformator i Danmark, som skal bringe kristendommen og mysteriet tilbage til kirken. Intet mindre, vurderer Anders Holm.

Sagen er bare, fortæller Anders Holm, at Grundtvig ikke rigtig er “in” i de teologiske kredse på den tid. Her griner de ad ham. For vi er i en tid i begyndelsen af 1800-tallet, hvor teologer og universitetsfolk er præget af oplysningstiden. Ud med alle mysterier i Bibelen, så vi kan få et billede af, hvad der står tilbage – og dermed finde frem til, hvad der virkelig skete dengang.

- Den tendens går Grundtvig op imod. Han har netop et fokus på opstandelsen som et mysterium, og det gør, at hans samtidige betragter

Vi har at gøre med et af de mest spændende og forunderlige kunstværker, der nogensinde er skrevet på dansk, siger lektor og Grundtvig-ekspert Anders Holm, der her står med værket “Danne-Virke” fra 1817, der blandt andet indeholder de 34 sider med dramaet “Paaske-Lilien”. Det er et lille uddrag på blot seks vers, der i dag udgør salmen “Påskeblomst! hvad vil du her?”

FRA DRAMA TIL SALME

VIDSTE DU AT...

Grundtvig oprindeligt ikke skrev "Påskeblomst! hvad vil du her?" som en salme, men som et drama. Stykket fylder 34 sider i oktavformat og blev spillet én gang om året på Det Kongelige Teater fra 1931-1942.

Dramaet var et slags mysteriespil, hvor Grundtvig, uden for gravhulen i Jerusalem påskemorgen, lader en række karakterer diskutere, om opstandelse fra de døde er mulig. Gennem dialogerne viser Grundtvig forskellige måder at forholde sig til opstandelsen på – også sin egen.

Grundtvig udpegede 20 år efter førsteudgivelsen 15 vers fra dramaets prolog og epilog. Uddraget blev trykt i "Sang-Værk til den Danske Kirke".

Ad flere omgange er de 15 vers siden blevet redigeret ned til de seks vers, som første gang fandt vej til salmebogen i 1953.

ham som sær og til dels umoderne, siger Holm.

Derfor er teksten i salmen også et billede på et personligt drama. I 1817 regner ingen ham for noget. Han er en outsider, som på det her tidspunkt af sit liv har trukket sig helt tilbage fra offentligheden. Fordi ingen, virkelig ingen, orker høre på en, der bilder sig ind at have så meget at sige.

SOM KRISTUS

Det er ifølge Anders Holm i præcis den kontekst, at vi skal læse "Påskeblomst! hvad vil du her?".

- Og det er her, vi ser hans kolossale selvbevidsthed, for projektet er mod alle odds, understreger Anders Holm og løfter så sløret for den symbolik, der ligger i at indlede med at lade læseren se en påskelilje for sig. For med det greb gør Grundtvig simpelthen sig selv til et tegn på ingen ringere end Kristus, fastslår Anders Holm.

- Læg mærke til, at både Grundtvig, Kristus og påskeliljen har det til fælles, at de er kommet ind til byen fra landet, det simple liv og de fattige kår. Herinde i byen bliver de alle – både Grundtvig, Kristus og påskeliljen – ringeagtet, hånet og udstødt, siger Anders Holm.

Påskeliljen blev i begyndelsen af 1800-tallet set som en ukrudtsplante blandt københavnernes. Ja, rent faktisk var navnet "Påskelilje" i samtiden endda et nedsættende ord for det simple landsbymenneske, der kom til København, fortæller Anders Holm.

POESIENS KRAFT

Lektoren på Det Teologiske Fakultet i København har i mange år arbejdet professionelt med Grundtvig. Men han er personligt begejstret for, at Grundtvig insisterede på at gøre mysteriet til en væsentlig del af kristendommen.

- Vi vil så gerne forstå, men skal vi egentlig forstå? Vil vi gerne nå

derhen i vores tro, hvor vi forstår opstandelsen lige så klart, som hvis vi havde sat videokameraer op i Jesu gravhule? Men vi kan ikke få den samme type vished i troen, som vi har i fysikkens verden. Tro og viden er ikke det samme.

Grundtvig hjælper os dog på vej til at få et glimt af mysteriet og viser, hvordan vi i troen forholder os til opstandelsen, mener Holm.

- Grundtvig tager os med ind i en genre, som er i stand til at formidle budskabet til os på en anden måde. Poesiens genre. Via poesien indfanget han på en mere præcis måde det, det hele handler om. Poesien giver os en nøgle til en del af virkeligheden, der er anderledes, end den vi kan sige os selv eller måle og bevise. Poesien kan give os et glimt af mysteriet, som vi ellers ikke kunne have fået. Poesien lader os på den måde komme tættere på opstandelsen, slutter Anders Holm.

FAKTABOKS

Anders Holm

48 år

Bor i Roskilde

Lektor ved Afdeling for Systematisk teologi ved Det teologiske Fakultet, København

Ph.d.-grad fra Aarhus Universitet for en afhandling om Grundtvig og Kierkegaard

Har i de senere år arbejdet med Grundtvigs voksende betydning uden for Danmark

Udgav i 2018 bogen "Grundtvig – en introduktion", som er blevet oversat til engelsk og er ved at blive oversat til bl.a. japansk, koreansk og arabisk.

HOLD ØJE MED:

Stiftsbladet har bedt Anders Holm pege på de fire sætninger i salmen, som han vurderer er de allermest interessante. Det er følgende:

VERS 1, linje 1: Påskeblomst! hvad vil du her?

Anders Holm: For Grundtvig er påskeblomsten et billede på både ham selv og Kristus. Fra landsbyen, en ringeagtet bondeknold, en outsider. Nøjagtig som man så påskeliljen i 1800-tallet.

VERS 3, linje 4: Stod han op, som ordet går?

Anders Holm: Linjen viser, at Grundtvig i salmen ikke italesætter opstandelsen som en beviselig sandhed. Derimod som noget, der rammer os som tro og håb, når nogle fortæller eller synger en salme om, at den har fundet sted.

VERS 4, linje 1-2: Kan de døde ej opstå, intet har vi at betyde.

Anders Holm: Grundtvig mener, at hvis ikke opstandelse fra de døde er mulig, så er kristendommens budskab om et liv, der rækker ud over døden, uden mening. Alting står og falder med, at vi som dødelige væsener i påsken hører om de håbefulde perspektiver for vores liv, opstandelsen peger mod.

VERS 5, linje 1-2: Påskeblomst! en dråbe stærk, drak jeg af dit gule bæger.

Anders Holm: Det handler om nadver. Meningen er, at blikket skal rettes mod påskeliljens blomstertragt. Hvis man vender denne tragte opad, så ligner den til forveksling et alterbæger. Når man indtager dråberne (blodet/vinen) fra dette bæger, så får man, som resten af verset fortæller, en sådan andel i det guddommelige, at man vågner op og ser livet i lyset af påskemorgen, hvor de døde kan eller skal opstå.

1.

Påskeblomst! hvad vil du her?

Bondeblomst fra landsbyhave
uden duft og pragt og skær!
hvem er du velkommen gave?
Hvem mon, tænker du, har lyst
dig at trykke ømt til bryst?
Mener du, en fugl tør vove
sang om dig i Danmarks skove?

2.

Ej i liflig sommerluft
spired du på blomsterstade,
ej så fik du rosens duft,
ikke liljens sølverblade;
under vinterstorm og regn
sprang du frem i golde egn,
ved dit syn kun den sig fryder,
som har kær, hvad du betyder.

3.

Påskeblomst! men er det sandt:
Har vi noget at betyde?
Er vor prædiken ej tant?
Kan de døde graven bryde?
Stod han op, som ordet går?
Mon hans ord igen opstår?
Springer klart af gule lagen
livet frem med påskedagen?

4.

**Kan de døde ej opstå,
intet har vi at betyde,**
visne må vi brat i vrå,
ingen have skal vi pryde;
glemmes skal vi under muld,
vil ej vokset underfuld
smelte, støbes i det dunkle
og som lys på graven funkle.

5.

**Påskeblomst! en dråbe stærk
drak jeg af dit gule bæger,**
og som ved et underværk
den mig hæver, vederkvæger:
Hanegal og morgensang,
synes mig, af den udsporang;
vågnende jeg ser de døde
i en påske-morgenrøde.

6.

Ja, jeg ved, du siger sandt:
Frelseren stod op af døde!
Det er hver langfredags pant
på en påske-morgenrøde:
Hvad er segl og sværd og skjold
mod den Herre kæk og bold?
Avner kun, når han vil ånde,
han, som svor os bod for vande.

Tekst: N.F.S. Grundtvig 1817

Melodi: Carl Nielsen 1910

© Det Kgl. Vajsenhus' Forlag

DEN TIDLIGERE SLOTSGARTNER PÅ GAVNØ SLOT:

PÅSKELILJEN ER UKUELIG

FAKTABOKS

PETER AGGER: Sådan holder du dine påskeliljer

1. Niv blomsten af, når påskeliljen er færdig med at blomstre. Så fokuserer planten på at gøre sig stærk i stedet for at sprede frø.
2. Lad være med at klippe selve planten ned før Skt. Hans.
3. De halvvisne påskeliljer kan selvfølgelig se lidt triste ud. Hvis man for eksempel har dem stående rundt om et træ, så suppler med nogle forglemmigej og valmuer. Når det hele er afblomstret cirka omkring Skt. Hans, så kan du slå det ned.

Grundtvig brugte billedet af påskeliljen på både sit eget og Jesu liv.

Ukuelighed er en af påskeliljens kendetegn, siger den tidligere slotsgartner på Gavnø Slot, Peter Agger

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Han har arbejdet med påskeliljer det meste af sit liv. Allerede som barn i 1950'erne på Struer-kanten var den gule forårsblomst en del af hans liv. Her voksede Peter Agger op i et gartneri, der dyrkede påskeliljer.

- Min far sagde altid, at en buket påskeliljer holder præcis hele påsken. Man tager den ind skærtorsdag, og så holder den sig til 2. påskedag, fortæller Peter Agger.

Han er blandt gartnere og plante-kendere kendt som slotsgartneren, der var ansvarlig for Gavnø Slots haver i 32 år frem til 2011. I dag er han gået på pension og bor på et landsted ved Snave på Vestfyn, hvor han hjælper sin bror med at holde vingården Agger Vin.

Foran indgangen til gården er der selvfølgelig sat en række påskeliljer. Eller narcisser, som Peter Agger konsekvent kalder dem. Det hedder de nu engang, når man er fagmand og er vokset op med at bruge den latinske betegnelse.

KENDETEGN

Han peger på ukuelighed, udholdenhed og pålidelighed som et par af de mest tydelige kendetegn ved "narcisserne".

- Læg mærke til de gamle haver ved gårde og husmandssteder, hvor haven ikke er særlig velholdt og hækken ikke er blevet klippet i en menneskealder. Her står påskeliljen stadig - nogle gange endda helt inde under hækken, fortæller Peter Agger og fortsætter:

- Vi kan altid regne med, at narcisserne nok skal blomstre. Uanset hvor meget sne vi end får i marts og april, så skal vi nok få dem at se. Blomstringen kan blive udskudt lidt, hvis vinteren har været særlig hård, men den kommer. Det samme

med kraftigt regnvejr. Det vil kunne ødelægge nogle blomsterarter, men ikke narcisserne. De fortsætter bare. Den er ikke til at holde tilbage, fortæller Peter Agger.

Grundtvig sammenlignede påskeliljen med både ham selv og Kristus. Hvad siger det dig?

- Jo, der er sammenhæng i tingene, siger han, og et diskret smil breder sig.

- De historier lærte vi også at kende som børn i Vestjylland, siger Peter Agger i et underspillt jysk tonefald. Hans far var en del af Indre Mission.

Agger tilføjer, at påskeliljen er ivrig efter at mangfoldiggøre sig. Der går ca. 6-7 år fra dens frø i blomsterkronen er blevet til nye blomster.

På jagt efter Grundtvigs påskelilje

Stiftsbladet forsøger sammen med tidligere slotsgartner på Gavnø Slot, Peter Agger, at finde frem til præcist hvilken art, Grundtvig så for sig, da han digtede stroferne til det, vi i dag kender som salmen "Påskeblomst! hvad vil du her?"

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Opgaven virker nærmest uoverkommelig. Der findes godt nok ingen officiel opgørelse over antal arter af gule påskeliljer, men tidligere slotsgartner Peter Agger vurderer, at der er tale om flere hundrede.

Hvilken mon Grundtvig så for sig?

Peter Agger er med på at gøre et forsøg og tager os for en stund med ind i påskeliljernes verden. Han koger hurtigt feltet kraftigt ned og introducerer tre kandidater, som de fleste danskere vil kende fra haverne. Nemlig sorterne "Golden Harvest", "Carlton" og "Princeps".

TROMPETEN

Ved første øjekast er der måske ikke den store forskel. Og så alligevel. Her kommer en lynguide til at skelne de mest almindelige påskeliljer.

Peter Agger fortæller, at de alle er formet som en trompet i midten. Netop trompeten er afgørende, når man skal finde ud af, hvilken art, man har i haven. Forskellen ligger simpelthen i størrelsen på trompeten i forhold til kronbladene.

- På Golden Harvest er trompeten væsentligt længere end kronbladene. Hvis man bukker kronbladene

op langs trompeten, så vil bladene stadig være kortere. Derudover har Golden Harvest den mest kraftige gule farve af de tre.

- Princeps minder om Golden Harvest hvad angår den lange trompet. Til gengæld er dens kronblade langt mere lysegule. Desuden er den knap så høj, og så blomstrer den noget tidligere.

- Carlton kender du på den langt kortere og noget bredere trompet. Når du bukker kronbladene op, så vil bladene faktisk være længere end trompeten, forklarer Peter Agger.

DENNE ART SÅ GRUNDTVIG

Så hvilken sort så Grundtvig for sig i 1817? Vi henter hjælp i salmeteksten.

Grundtvig sammenligner i salmen trompeten i blomsten med et alterbæger, når han skriver: "Påskeblomst! en dråbe stærk, drak jeg af dit gule bæger." Giver det dig en ledetråd?

- Han får i hvert fald dobbelt så meget vin op i bægeret, hvis det er en Golden Harvest eller en Princeps. For der er trompeten størst, konstaterer Peter Agger tørt.

Han er nu godt på vej til at udelukke Carlton som en mulighed.

- Da vi dyrkede påskeliljeløg hjemme på min fars gartneri i 1950'erne,

der mener jeg simpelthen ikke, at vi kendte til Carlton-sorten. Det slår mig, at det nok er en noget nyere sort, lyder det fra Peter Agger, der dermed dropper tanken om Carlton som Grundtvigs påskelilje.

HJÆLP I HOLLAND

Princeps og Golden Harvest er de tilbageværende muligheder. Peter Agger beder om tid til at undersøge sagen. Han har brug for at konsultere en hollandsk kollega om sagen samt tage et kig ind i de internationale blomsterregistre. Dagen efter vender han tilbage. Den hollandske linje har båret frugt. Peter Agger har et svar med.

- Nu har jeg vendt det med min ven i Holland. Princeps var datidens påskelilje. Den er blandt de absolut ældste og er internationalt registre-

ret allerede i 1830, fortæller Agger og lader forstå, at det næsten er 100 år før Golden Harvest.

Grundtvig skrev salmen i 1817, hvor påskeliljen blev betragtet som en vild plante. Peter Agger mener, at det passer fint med, at planten først nogle år efter bliver registreret. Han er dermed ikke bange for at konkludere, at den påskelilje Grundtvig så for sig med al sandsynligvis var en Princeps.

- Princeps er en gammel sort og en historisk plante, så vi ser den næsten aldrig i byerne, hvor der ofte bliver flyttet rundt på bede og buske. Jeg ser oftest Princeps i de ældre haver, gerne under eller omkring et læhegn, der er plantet rundt om en landbohave.

PRINCEPS

Dette er den påskelilje, som Grundtvig så for sig, mener tidligere slotsgartner Peter Agger. Hvis man selv vil finde en Princeps, så kig efter en påskelilje, hvor kronbladene er kortere og væsentlig mere lysegule i farven en trompeten. Typisk vil den også være blandt de første påskeliljer, der blomstrer, fortæller Peter Agger.

CARLTON

Her er kronbladene længere end trompeten, der er kortere og bredere end hos Golden Harvest og Princeps.

GOLDEN HARVEST

Lang trompet, der går længere ud end kronbladene kan nå dem. Kraftig gul i farven.

Hvad er din yndlings-påskesalme?

**Påskens mange salmer afspejler påskedagenes drama
– fra det dystre og sørgmodige til det glade og jublende.**

**Stiftsbladet har spurgt rundt om i stiftet:
Hvilken salme kan du ikke undvære i påsken?**

Tekst: Sidsel Drengsgaard

Anita Hansen Engdahl

uddannelses- og teologisk
konsulent i Roskilde Stift

Hvad er din yndlings-påskesalme?

“Aldrig er jeg uden våde” af
Thomas Kingo 1681 (DDS 644)

Hvorfor?

Som årene æder sig ind på min ungdommelige frejdighed, har Kingos salmer fået større betydning og især denne. Salmen er en kærlig, udstrakt hånd, man kan rejse sig ved eller blive aet af; men den skubber mig samtidig ud til livets vilkårlighed og krav igen. Den forsikrer mig om, at som synder og retfærdiggjort kan jeg godt klare livets æske af blandede chokolader. Den er komplet usentimental og slutter tilmed som en bøn. Og når jeg skråler den på Berggreens melodi, kan jeg selv på en dårlig dag undgå at få ondt af mig selv. Jeg bruger den faktisk som en lakmusprøve på mine prædikener. Hvis man ikke kan synge salmen umiddelbart efter, er der ikke noget galt med salmen, men med min prædiken. Og så skriver jeg den om.

Anders Michael Hansen

sognepræst i Karlslunde Strandsogn

Hvad er din yndlings-påskesalme?

“Herren af søvne opvågned,
opsprang” af N.F.S. Grundtvig 1837
(DDS 223)

Hvorfor?

Den er både provokerende og triumferende. Jeg synger den med en blanding af trodsighed imod dødens virkelighed og bevægelse over, at opstandelseslivet er brudt igennem. Salmen fører os fra D-dag: Kristi opstandelse til V-dag: Vi skal opstå fra de døde! Det er ikke som til Halloween, hvor man nøjes med at gøre grin med døden som en absurditet – uden nogen form for håb. Her er der triumf og håb for fuld kraft, med Grundtvigs opfordring til dans og lovsang. Mon ikke det var sådan, det oprindeligt bogstaveligt talt gik for sig på Vartov? Den grundtvigske vækkelse genfortryllede verden. Myten blev til virkelighed og historie, med hud og hår, i Kristi opstandelse – indtil Rudolf Bultmann rullede det hele tilbage. Men menigheden lovpriser og danser alligevel, for vi kan ikke leve uden et virkeligt håb.

Mette Bramsø

organist og korleder ved
Skt. Povls Sogn, Korsør

Hvad er din yndlings-påskesalme?

“Tag det sorte kors fra graven”
af N.F.S. Grundtvig 1832 og 1846
(DDS 241)

Hvorfor?

Det er en svær opgave for en organist og tidligere korsanger med næsten 40 år i bagagen. Når jeg vælger denne, er det på grund af den nye melodimulighed af Lasse Lunderskov. Den har givet nyt liv til den flotte tekst. Da jeg var korleder i Hundested, var den blandt de absolutte topscorere blandt korpi-gerne. Jeg synes, at den nye melodi giver Grundtvigs stærke tekst en helt anden lethed og “flothed” end melodien af Henrik Rung, som er mere bombastisk. Det er tilmed en tekst, som nemt kan forstås, hvilket ikke altid er tilfældet med Grundtvigs ofte fortættede ordmalerier. Jeg foretrækker den originale tekst af Grundtvig fra 1832. Om den har dr.phil. og dr.theol. Erik A. Nielsen skrevet: “... et ganske vildt stykke romantisk kristendom”. Jeg synes, det er skønt!

Lisbeth Grønberg

formand for menighedsrådet i
Kirke Hyllinge Sogn

Hvad er din yndlings-påskesalme?
"Påskeblomst! hvad vil du her?" af
N.F.S. Grundtvig 1817 (DDS 236)

Hvorfor?

Den er en af de mest livsbekræftende salmer. Dens malende beskrivelser gør, at jeg ser foråret komme for fuld kraft trods dødens tilstedeværelse. Den er virkelig en "håbs-salme" – som vi vist alle har særligt brug for i år. For mig er den også et udtryk for Skabelsens under, som ethvert forår er. At den synges til en fantastisk smuk melodi af Carl Nielsen, gør den kun bedre.

Mogens Kessel

næstformand i Stiftsrådet og
medlem af Næstved Provstiudvalg

Hvad er din yndlings-påskesalme?
"Som forårssolen morgenrød" af
N.F.S. Grundtvig 1846 (DDS 234)

Hvorfor?

Det er godt at sammenligne forårets komme med troen på Jesus, den kristne tro. Jeg sætter stor pris på, at Grundtvig i denne salme for en gangs skyld fatter sig i korthed. Og så bruger han et sprog, der stadig gælder. Vi forstår også i dag de sproglige billeder, han bruger i salmen: forårssolen, fuglekoret og blomsterfloret.

Susanne Stonor Nielsen

medlem af menighedsrådet i
Lille Heddinge-Højerup Pastorat

Hvad er din yndlings-påskesalme?
"Som forårssolen morgenrød" af
N.F.S. Grundtvig 1846 (DDS 234)

Hvorfor?

Fordi påske og forår hænger sammen på den smukkeste måde. Det er påskens forløb med død og opstandelse. Opstandelsen er et under, ligesom foråret er hvert eneste år, hvor man må knibe sig i armen.

Lise Marie Fuglsang kirke- og kulturmedarbejder i Herfølge Sogn

Hvad er din yndlings-påskesalme?

"Påskeblomst! hvad vil du her?" af N.F.S. Grundtvig 1817 (DDS 236)

Hvorfor?

Billedsproget i salmen er bare smukt. Fortællingen om det lille og ubetydelige, som samtidig rummer det største, er en evig påmindelse om Guds nærvær. At den kærlige, barmhjertige, almægtige og uforklarlige Gud kan rummes i noget så simpelt og sart som en lille påskeblomst – den erkendelse rører mig gang på gang.

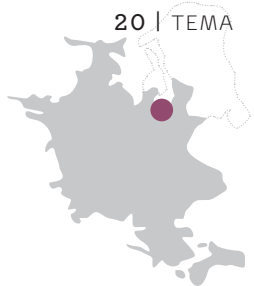

Anne-Sophie Olander Christiansen domprovst i Roskilde Domsogn

Hvad er din yndlings-påskesalme?

"Påskemorgen slukker sorgen" af N.F.S. Grundtvig 1843 (DDS 230)

Hvorfor?

Der er intet elementært ved denne salme, og det elsker jeg. Den er storslået, gribende og påskens budskab forkyndes uden omsvøb. Det er meget trøsterigt. Menneskers hjerter er skrøbelige, troen går hånd i hånd med tvivlen, men her skæres det ud i pap, flot og fejende, at døden er død, at helvede græder, fordi vi, som Kristus selv, skal fare fra grav i sky! I min optik skal salmen synges på Lindemans melodi, med fynd og med klem. Mindre kan ikke gøre det, for som Grundtvig får os til at synge: Redningsmanden er opstanden!

PASSION FOR PÅSKENS MUSIK

FAKTABOKS

Bine Bryndorf er født i 1969 i Helsingør. Efter studentereksamen boede hun syv år i Wien som studerende og siden lærer ved Hochschule für Musik. I 1994 flyttede hun til Danmark, underviste som professor ved musikkonservatoriet i København og var desuden organist ved Vartov Kirke og siden Trinitatis Kirke. I 2017 slotsorganist ved Frederiksborg Slotskirke, og fra 2020 domorganist i **Roskilde**. Siden 2017 har hun desuden haft ansættelse som professor ved Royal Academy of Music i London.

Undersøgelser viser, at mange danskere søger kirken for at høre "Messias" frem for at høre præsten prædike om ham. Men hvad er det, den klassiske påskemusik giver os, hvad enten det er i kirkerummet eller i højttalerne derhjemme? Domorganist Bine Bryndorf giver os sit bud herpå

Tekst og foto: Otto Lundgaard

Musikalsk er påsken et overflødighedshorn.

Bine Bryndorfs svar falder klart, det samme gør hendes begrundelse:

- Der er skrevet utrolig meget musik til den stille uge, hele passionstiden og i særdeleshed påskedagene. Hele 1.500 års musik af allerhøjeste kvalitet og ufatteligt inspirerende, idet man tænker, at der er noget, man gerne vil gentage, fordi det næsten er en del af ens påske-DNA, og på den anden side noget nyt, man gerne vil spille – og det kan så være nyt fra 15-, 16-, 17-, 18- eller 1900-tallet eller musik komponeret i dag.

Over en kop samtalekaffe på afstand har vi sat os for at se på dette overflødighedshorn. Bine Bryndorfs svar mere end antyder, at det vil være for vidtløftigt at komme omkring påskemusikken i en enkelt artikel. I stedet har hun med udgangspunkt i to Bach-værker valgt at fortælle om dens betydning. Vi lytter gerne med.

- Kunsten kan ramme noget helt essentielt i sindet eller sjælen, forklarer hun. - Det er normalt ikke noget, som rammer forsiderne i nyhederne, og dermed heller ikke noget, som prioriteres højt eller overhovedet nævnes i større planer for samfundet. Men kunsten

- og musikken som del deraf – har afgørende betydning for vores mentale sundhed og dermed vores velbefindende.

- Musikken – når den er af høj kvalitet – løfter os, bevæger os og skaber en dyb indre glæde, som er ubeskrivelig, fastslår Bine Bryndorf.

MEDINDDRAGELSEN

Johannespassionen af Johann Sebastian Bach fylder 300 år i 2024. Hvorfor er det i dine ører et vigtigt stykke påskemusik?

- Dels fordi det er helt vidunderlig musik. Et værk, som i hele den europæiske, kristne tradition nu står meget stærkt. Lidt ligesom Händels "Messias" har en stærk position omkring juletid, så har Johannespassionen det med påskens musik.

- Og så har det noget at gøre med, at det er musik, jeg har hørt fra mine unge år og selv været med i. Jeg blev repetitør for det lokale kammerkor i Helsingør, da jeg var teenagepige, og hjalp med til prøver på værket. Siden sang jeg selv med i værket og har spillet med i det i forskellige konstellationer, både derhjemme og i udlandet, fortæller Bine.

- For mig er det både noget med, hvad man hører, og også hvad man bliver en del af. Værkerne kan påvirke én utroligt, når man lytter.

Men når man synger eller spiller dem igen og igen, så trænger de dybere og dybere ind og bliver en del af ens musikalske bevidsthed.

At musikken og ordene skaber en medinddragelse – vores medinddragelse – i den bibelske fortælling synes at være et mål med Johannespassionen. Vel er passionen ikke et scenisk drama som i operaen, men i høj grad et drama i musikken, fastslår Bine Bryndorf:

- Det er helt klart, at hele fortællingen – med Johannesevangeliet som baggrund – er tænkt dramatisk som musik, med de bibelske personer i hovedrollerne og med koret som folket, men også som pøbelen, der forlanger Jesus korsfæstet. Bach forstår at folde påskefortællingen ud, så den bliver ufatteligt levende og gripende i ordets bedste forstand; man føler sig jo virkelig med i dramaet.

At korets rolle er bemærkelsesværdig er også hensigten. Bine Bryndorf fortæller, at den tyske menighed oprindelig sang med på koralerne – altså de firstemmige salmevers, som koret sang. Derved blev menigheden en del af påskefortællingen på en anden måde, end hvis den nøjedes med at lytte. Det har tændt en idé i domorganisten:

- Måske vil vi også på et tidspunkt kunne få menigheden til at synge med på koralerne – det ved jeg, at man prøver flere steder, fx i Tyskland, hvor det så også er deres modersmål, de synger på.

Herhjemme kunne man så oversætte koralerne til dansk og øve dem igennem med menigheden inden koncerten. Men det er fremtidsmusik lige nu, erklærer Bine Bryndorf med et smil.

DEN FEMTE EVANGELIST

Så for at gøre det klart, så fortolker Bachs musik Johannesevangeliet?

- Ja, og det vil musik altid gøre. Det er umuligt at lade være med at tolke, hvis man gør noget til musik, understreger Bine Bryndorf:

- Og Bach var meget bevidst om, hvordan han tolkede – også i sit valg af de frie tekster, altså i sine arier, hvor han typisk vælger måder at udlægge teksterne på med teologers ord i forskellig sammenhæng. Det gør det så igen endnu mere tolkende og på flere niveauer.

Nogen har ligefrem kaldt Bach "Den femte evangelist"?

- Ja, det gør man op gennem historien, og med god grund, svarer Bine Bryndorf: - Hans egen Luther-bibel blev i slutningen af 1900-tallet fundet af en musikforsker på en gård i USA. Det var fantastisk at se, hvor mange noter Bach havde gjort i marginen i sin bibel, der knytter sig til bibelsteder, der har med musik at gøre, og hvor det er tydeligt, at han også leder efter ... hvad skal jeg sige: et fundament for det, han laver. At netop musikken er så vigtig i lovprisningen og gudsyndelsen.

TIL TRØST

Det andet af Bachs værker, Bine Bryndorf har valgt, adskiller sig fra den dramatiske Johannespassion, uagtet begge kan henføres til langfredag. Dels er koralen "*O Mensch, bewein dein Sünde gross*" skrevet for orgel, dels er værket betydeligt kortere, men også stemningen er anderledes afdæmpet og opleves som sørgende i sin inderlighed. Som om komponisten græder med os.

- Orgelkoralen "*O Mensch, bewein*" var et af de første orgelværker, jeg spillede som barn ved en gudstjeneste i Vestervang Kirke i Helsingør, fortæller Bine, - og lige siden har den stået som noget særligt, fordi jeg ved, at den også rammer lytterne særligt. Det er jo det her med at gøre det til sit eget: den personlige tro og at meditere, fundere over troen og troens mysterium, som Bach går meget ind i.

Ifølge Bine Bryndorf kan denne orgelkoral noget særligt i sin ro og inderlighed, men også i sin mystik: - Det er jo svært at forklare musik med ord, men værket rammer noget

FAKTABOKS

Johannespassionen online:

www.bachipedia.org/werke/bwv-245-johannespassion/

Bachstiftung Schweiz er et storstilet projekt med koncerter, optagelser og indføringer i Bachs større vokalværker. Til hvert værk findes både en teologisk og en musikalsk indføring. Man kan løbende høre live-streams af koncerter og finde både audio- og videooptagelser. Noget er gratis, andet kan købes.

www.bachvereniging.nl/en/bwv/bwv-245/

Den nederlandske bachstiftelse har et lignende projekt med mange optagelser af Bachs værker gratis online. Der følger en musikalsk indføring til de enkelte værker med.

O Mensch, bewein dein Sünde gross:

Her må man ty til Youtube-optagelser eller Spotify, hvis ikke man er heldig at have en indspilning af Bachs orgelværker tilgængelig derhjemme eller online. Hvis man har lyst at anskaffe en samlet indspilning, kan især Hans Fagius' Bach-indspilning anbefales varmt.

helt særligt ved at vende påskehistorien til noget, man tager ind og netop gør til en del af sin egen tro, sin egen overvejelse, sin egen forundring.

Ligger der trøst i det stykke musik?

- Ja, ja, altid! Og det gør der i al Bachs musik, altid. Han har en fantastisk evne til selv i det mest sorte at have glæden med – og i det mest glade altid at huske os på korset. Selv i den største glæde har han blikket for korset og lidelsen, som har ført til det, og selv i den mest fortvivlende mørke stund har han blikket for opstandelsen. Så det er aldrig uden trøst, aldrig uden håb.

- "*O Mensch, bewein*" står i Es-dur, som hos Bach er den mest majestætiske og mest ophøjede toneart. Så i det her er der også en utrolig fortrosthed, og det kan man kun glæde sig over og ... ja, tage som eksempel. Specielt nu.

Bine Bryndorf henviser således til, at der under vores samtale ikke var udsigt til afklaring omkring påskens fejring i kirkerne. Også i

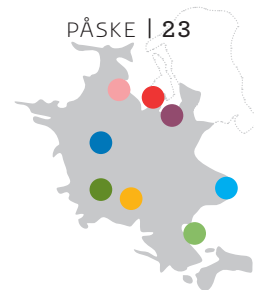
domkirkens musikergruppe har man haft forhåbninger, der blev slukket, og alligevel kunnet skabe nye planer, der har taget form, hvad angår fejringen af påsken.

- Det er faktisk rigtig hårdt at skulle hive hinanden op hver gang, fortæller hun, - og jeg tror, de fleste har det sådan lige nu. Så det er noget, jeg går og tumler med selv, at jeg tænker, hvad kan være muligt inden for de rammer, vi lige har nu, og så kan man jo håbe, at rammerne bliver større.

Derfor er hun også overbevist om, at der vil være meget orgelmusik at lytte til online i denne påske, også fra vores hjemlige kirker.

-

Har I lyst at læse og lytte mere til de værker af Johann Sebastian Bach, der er omtalt i artiklen, henvises til faktaboksen.

Den lysvendte livsrejse og kirkekunsten

Påskens betydning for den kristne tro møder os i de mange forskellige udtryk, som netop kirkekunsten kan give. Stiftsbladet har sammen med en lokal kunstkender, Birgitte Bech, udvalgt otte af stiftets kirker, hvor I kan kigge forbi på en rundtur i påskeugen og lade jer berige. Med en enkelt undtagelse er de otte kirker vejkirker og/eller åbne for besøgende. Tag med på den lysvendte livsrejse!

Tekst: Birgitte Bech, cand.theol. og cand.mag., Køge

Fotos: Claus Jensen, med mindre anden fotograf er anført

Påskens fortællinger og kunst fører os gennem både mørke og lyse landskaber, lige som vore egne livsrejser gør. Somme tider kan vi genkende situationer og vilkår fra egne liv: situationer med svigt, angst og forladthed, med smerte og sorg, men gudskelov også med lykkelige møder, tilgivelse, trøst og fornyet livsmod. Kirkens billedkunst er altid underlagt menneskelige begrænsninger, men i bedste fald kan den sætte billeder på de dybeste erfaringer og vel at mærke tilbyde et perspektiv, som bærer håbet i sig. At lukke fortællinger og billeder ind, der siger os, at "det ender godt", gør en forskel på livsrejsen. Den ukendte fremtid forbliver nok ukendt, men vi kan møde dette ukendte med en grundfølelse af tillid til, at der er lys forude, når alt kommer til alt. Vi kan udfolde en lysvendt livsrejse.

Kristendommen nedtoner ikke smerte. Hele det mørke register med skyld og død bevidnes af kors og langfredagsbilleder i de fleste kirker. Billederne skildrer fysisk og psykisk lidelse med kras realisme. Men lidelsen modsiger ikke en trodsig tro på kærligheden. Jesus bad jo for sine bødler: "Fader, tilgiv dem". Korsets gåde er mysteriet om kærlighedens universelle gennembrud.

Mange billedkunstnere har taget vejen op som metafor for livsrejsen. Vejen kan gå gennem landskaber med

tjørne, trængsel og mørke. Men – og det er pointen: Når kirkekunstnere skildrer vejen, er det altid en vej, der fører frem mod lyset. Vejen har altid retning mod kærlighed og nåde, måske visualiseret som et nådefuldt personligt møde.

Bibelske historier om at være undervejs er arketyper i vores kirkekultur: Det Nye Testamente fortæller, at håbsforladte disciple efter påske flygtede fra Jerusalem; men to af dem fik ledsagelse undervejs på deres vandring til Emmaus, og ved aftensmaden så de pludselig, at det var den opstandne Kristus selv, der spiste sammen med dem – og havde fulgt dem hele vejen. Bibelske fortællinger om vejen er fortællinger om at rejse med tegn og med ledsagelse.

Kirkekunstnerne griber lyset som et af bibelens stærkeste symboler: Skaberen sagde: "Der blive lys!" Kristus sagde: "Jeg er verdens lys." Johannesevangeliet kalder Kristus det lys, "som mørket ikke fik bugt med". Kunstnere søger at indfange og reflektere dette lys i de forskellige materialer: Østvendte glastruder gløder i dagslys, forgyldte skulpturer reflekterer lys fra tændte kerter, altertavler viser palettens flammende nuancer. Lys fryder øje og sind og viser ud over sig selv som budskab ikke bare fra en kunstner, men fra kilden til alt lys. Lad os se, om kirken er åben.

KIRKE SONNERUP

ROSKILDE

GREVINGE

NILØSE

GIMLINGE

NÆSTVED

STORE HEDDINGE

JUNGSHOVED

THORVALDSEN I JUNGSHOVED KIRKE

Billedhugger Bertel Thorvaldsen fik efter hjemkomsten fra Rom i 1839 et familiært hjemsted på herregården Nysø ved Præstø, hvor en samling af hans værker nu er udstillet. Stadig ses også det ottekantede atelier, baronesse Christine Stampe lod bygge til ham i parken.

I julen 1839 forærede Thorvaldsen sit værtsspar et gipsrelief med påskemotivet Måltidet i Emmaus, hvor den opstandne Kristus under brødsbrydelse og velsignelse åbenbares for to disciple. Med fru Stampe besøgte Thorvaldsen Jungshoved Kirke og beklagede, at den dengang stod uden altertavle. Kirken erhvervede derfor en gipskopi af Emmausrelieffet og desuden af fonten i Brahetrolleborg Kirke, hugget i Rom i 1806.

GULDALDERMALERIET I STORE HEDDINGE KIRKE

Kridtstenskirken Skt. Katharinas Kirke er født med enestående arkitektur: Skibet er ottekantet, måske inspireret af pilgrimsrejser på Kong Valdemar Sejrs tid. Det rektangulære kor med triforieåbninger har givet mulighed for indkig udefra til munke- eller pilgrimsprocessioner.

Over korets indre hvælver en kuppel sig – en sjældenhed i middelalderen. I dette rum ses nu Kunstakademiets professor Johan Ludvig Lunds maleri fra 1838, som ikke har baggrund i nogen specifik bibeltekst. Påskemorgens gyldne dag grydner baggrund for scenen med tre kvinder i inderlig tilbedelse for fødderne af den velsignende, opstandne Kristus. Menigheden inviteres hermed til at dele påsketroen med kvinderne.

ALTERTAVLEN I SKT. MORTENS KIRKE, NÆSTVED

I 1600-tallet var Sjællands bedste billedskærerværksted Schrøders gård i Næstved. I peståret 1602 døde Abel Schrøder den ældre. Samme år fødtes sønnen Abel Schrøder den yngre, som snart imponerede ved sine levende menneskeskildringer, indrammet i finurlig barok. Sideløbende med snesevis af kirkeudsmykninger, bl.a. i Holmens Kirke, virkede han som organist i Næstveds Skt. Peders Kirke, hvor hans mindeplade hænger.

I Skt. Mortens Kirke ser vi et hovedværk: altertavlen fra 1664, som til forskel fra fx Præstø Kirkes aldrig blev malet. Tavlen i Skt. Mortens Kirke fremstiller hele påskens historie med en detaljerig Golgathascene i storfeltet. De terningspillende soldater ligner svenskekrigenes landsknægte.

GIMLINGE KIRKES KALKMALERIER

Ved Slagelse virkede omkring 1400 den tilpas selvbevidste Morten Maler, som undertiden signerede sine kalkmalerier med *“Morten Maler gjorde dette godt”*. Da den oprindeligt romanske Gimlinge Kirke fik hvælvinger i gotisk stil, fik Morten Maler opgaven at udsmykke disse. 1409 malede han de mange påskemotiver på de østlige hvælv. Billederne afdækkedes for 100 år siden efter mange år i skjul.

Mortens store tegneserie indledes med billedet af Jesus, som knæler i Gethsemane i bøn om at fritages fra dødens bitre bæger; bægeret har Morten tegnet med. Morten Malers hovedværker findes i Gimlinge og Gerlev Kirke, begge med mange påskemotiver. Malerierne i Gerlev Kirke har flest farver.

MALERIERNE PÅ NILØSE KIRKES ALTERTAVLE OG PRÆDIKESTOL

Den gamle middelalderkirke fik i 2020 stiftets nyeste udsmykning: Altertavle og prædikestol blev fornyet med Adi Holzers farve- og fantasirige malerier.

På den lukkede tavle viser Holzer Jesus på korset mellem de to røvere; Jesus vender et mildt ansigt mod 'den gode røver'. På guldstrøben nederst citeres den romerske officer: *“DET MENNESKE VAR GUDS SØN”*. I åben stand viser tavlen den velsignende, opstandne Kristus mellem dekorative symboler. Her lyder teksten: *“KRISTUS ER OPSTANDEN”*. For oven står skrevet *“GUD ER KÆRLIGHEDEN”*. En lille gåde er tilføjet maleriet med bogstaverne A T G Æ, der kan læses som Alt til Guds ære.

Holzer udstiller ofte i galleriet på Kursuscenter Emmaus i Haslev.

GREVINGE KIRKES ALTERVÆG

Niels Larsen Stevns kom fra små kår i Gevnø ved Store Heddinge, hvor han prøvede at skære i træ. På Vallekilde Højskole samlede han mod til at blive kunstner. Stevns bistod Joakim Skovgaard i udsmykningen af Viborg Domkirke og udviklede siden sit maleri, besjælet af tanken om Kristus som 'Verdens lys'.

Præsten i Grevinge opfordrede Stevns til at bemale altervæggen, dog med den vanskelighed, at der allerede hang et billede. Stevns måtte i 1924 male udenom guldalderkunstneren Adam Müllers 'Emmausmåltidet', som dog siden blev flyttet. På Stevns' todelte altervægsfresko ses til venstre et dynamisk opstandelsesmotiv, til højre himmelfarten over en velsignet discipelskare på en paradisiske blomstereng.

RELIEFFET I KIRKE SONNERUP KIRKES ALTERTAVLE

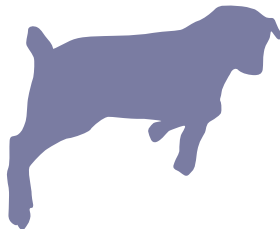
Maja Lisa Engelhardt voksede op ved Kalundborg og hentede livsmod i både vandreture og læsning. Engelhardts abstrakte ekspressionisme var længe uden personer, men efterhånden kom Kristusskikkelsen til, antydningssvis, som det fremgår af udsmykningerne i Holsted, Hylleholt og nu også Kirke Sonnerup Kirke.

Kirke Sonnerup Kirkes renæssancealtertavle blev i 2019 beriget med Engelhardts abstrakte relief med gule og gyldne farver. Med både oprette og runde strukturer kan billedet tolkes som en åbenbaring af Kristus i mandorla (strålekrans). Kunstneren udtalte ved afsløringen: "Samlede funktion for øjet er den opstandne Kristus. Guldets spejler lyset udefra. Via lyset synliggøres Kristi tilstedeværelse."

ROSKILDE DOMKIRKES KORSTOLE

I Roskilde Domkirke må vi ikke overse de gotiske korstole fra 1420 omkring Margrete den 1.'s gravminde. Det fine træskærerarbejde med 46 motiver fra Det Gamle og Det Nye Testamente er udført af en navnløs lokal mester, som også står bag korstolene i Sct. Bendts Kirke i Ringsted. Motiverne har forlæg i teologiske lærebøger, men er dog personligt og livfuldt udført.

Figurerne er dimensionerede efter deres betydning i historien: I scenen med Judaskysset, hvor Jesus arresteres, hugger Peter øret af soldaten Malkus. Sværdets overstørrelse viser pointen. Efterfølgende heler Jesus Malkus' øre. Et sjældent motiv er Jesu nedfart til dødsriget påskenaften for at befri gamle Adam og Eva fra død og djævel.

PÅSKELAM, HVAD VIL DU HER?

Siden israelitterne blev udfriet af Egypten har påskemenuen stået på lam. Det gør den også i dag både i kirken, i hjemmene og på livstilsblogs. Men hvorfor?

Tekst: Sidsel Drengsgaard Foto: Thomas Kluge

Langtidsstegt lam. Lam med hvidløg og rosmarin. Påskelam på fem forskellige måder. Lav lækre retter med påskelam. Sådan bliver påskelamet perfekt.

I dagene op mod påske kan man finde opskrifter på lam i publikationer spændende fra Euroman over Samvirke til Politiken. Også livsstilsblogs som Valdemarsro og Madbanditten er med på lamme-trenden.

Men hvad er det med påske og lam?

DET ALLERFØRSTE PÅSKEMÅLTID ER EN BEFRIELSESHISTORIE

- Historien om det allerførste påskemåltid er en befrielseshistorie, der her i påsken samler jøder verden over, fortæller biskop Peter Fischer-Møller.

Vi finder historien i Anden Mosebog i Det Gamle Testamente. Her hører vi, om dengang israelitterne blev befriet fra en slavetilværelse i Egypten. Vi kan læse, at kong

Farao ikke ville lade israelitterne udvandre, fordi han havde brug for deres arbejdskraft.

- Men så begyndte plagerne at ramme Egypten. Og efter hver plage kaldte Farao Moses til sig og bad ham og hans folk om at ryge og rejse, men inden de var kommet afsted, fortrød han. Sådan gik det ni gange. Som den tiende plage kom dødsenglen og slog det første-fødte drengebarn ihjel i alle egyptiske familier. Da lod Farao Moses og israelitterne rejse.

Peter Fischer-Møller fortæller, at israelitterne blev skånet, fordi de gjorde, hvad Gud havde fortalt Moses, de skulle gøre: Hver familie skulle slagte et lam og smøre dets blod på dørstolperne. Det ville holde dødsenglen på afstand.

Herefter lyder det i Anden Mosebog kapitel 12, at israelitterne skulle stege og spise det slagtede lam. Lammet skulle være lydefrit, altså fejlfrit. De skulle spise det "i al hast", klar til at forlade Egypten. De

skulle spise usyret brød til – det vil sige brød uden hævemiddel – fordi de ikke havde tid til at vente på, at brødet hævede. De skulle afsted. Man kan også læse, at de skulle spise bitre urter til.

Peter Fischer-Møller forklarer:

- De bitre urter var en påmindelse om den bitre slavetilværelse.

Og det er de stadig, når jøderne fejrer påske i dag. Eller "pesach", som er det jødiske ord for påske. Det betyder "gå forbi" og henviser til, at dødsenglen gik forbi israeliternes huse, fordi de havde malet dørstolperne med blodet fra de slagtede lam.

Det jødiske påskemåltid med lam, usyret brød og bitre urter er derfor et mindemåltid: Jøderne mindes udfrielsen, og at Gud lod dødsenglen gå forbi israeliternes huse.

JESUS SPISTE PÅSKELAM MED DISCIPLENE

Så langt så godt. Men hvorfor spiser vi så lam til påske i dag i Danmark?

Ertebøllefår fra det lille fårelaug i Jystrup. Foto: Otto Lundgaard.

Sammen med Peter Fischer-Møller bladrer vi fra Det Gamle Testamente frem til Lukasevangeliet kapitel 22, vers 7 - 8 i Det Nye Testamente. Her står:

“Så kom den dag under de usyrede brøds fest, da påskelammet skulle slagtes. Og Jesus sendte Peter og Johannes af sted og sagde: - Gå hen og forbered det påskemåltid, vi skal spise.”

Det er torsdag i påskeugen, dengang for 2.000 år siden i Jerusalem.

- Det måltid, Jesus spiste med sine venner på den allerførste skærtorsdag, var et jødisk påskemåltid. Han sad for bordenden. Lysene var tændt, der var lam og bitre urter. Og brød og vin var der. Jesus genfortalte historien om udfrielsen nok engang, og de sang sammen. Det var på en måde alt sammen, som det skulle være, siger han.

Men så var alt alligevel ikke helt, som det skulle være, forstår man på biskoppen.

- Jesus vidste, at det hele snart ville falde fra hinanden, og han forsøger at forberede disiplene på det. Han

siger, at han vil blive forrådt, men det er som om, de ikke rigtig kan forholde sig til det. Stemningen omkring bordet bliver ubehagelig, utrygheden breder sig, disiplene skuler til hinanden. Det kan ligne et af de måltider, vi slår i stykker for hinanden. Men midt i det, lyser Jesu ømhed for sine venner igen. Det er mit legeme, siger han om brødet. Det er mit blod, siger han om vinen.

Her indstifter Jesus nadveren; brødet og vinen bliver de centrale elementer i måltidet, og det vi skal mindes, er ikke længere udfrielsen, men at Jesus gav sit liv - sit legeme og blod - for menneskers skyld. Hvor det jødiske påskemåltid kun fejres én gang årligt, fejres

det kristne påskemåltid året rundt; nemlig når der fejres nadver i kirken til søndagenes højmesser.

JESUS ER SELV PÅSKELAMMET

Okay, men hvorfor spiser vi så stadig lam til påske i det kristne, lutherske Danmark?

Én forklaring er, at Jesus selv er påskelammet.

På Det Gamle Testaments tid var lammet et traditionelt offerdyr og altså det dyr, som skulle slagtes til den jødiske påske. I Det Nye Testamente kalder Johannes Døberen Jesus for Guds lam:

“Se, dér er Guds lam, som bærer verdens synd!” står der i Johannes-evangeliet kapitel 1, vers 29.

Og Paulus skriver i sit Første Brev til Korintherne i kapitel 5, vers 7:

“... for også vort påskelam er slagtet, Kristus.”

Jesus bliver det nye offerlam, der dør på korset for alle mennesker. Det er det, det kristne påskemåltid - nadveren - gør nærværende for os, når vi går til alters.

Biskoppen runder af:

- Vi mødes ved nadverbordet - ikke kun i påsken, men året rundt - for at turde være os selv som de uperfekte mennesker, vi er og for at række ud til Gud og andre uperfekte mennesker efter forsoning og fællesskab.

Spis et traditionelt jødisk pesachmåltid derhjemme

- Er du blevet nysgerrig efter, hvordan jøderne fejrer pesach, kan du besøge Det jødiske samfund i Danmarks hjemmeside. Her fortælles om pesachmåltidet, som bedst kan beskrives som et liturgisk måltid, hvor udfrielsen fra Egypten mindes. Find ritualen for måltidet her og læs hvilke ingredienser, der indgår: mosaiske.dk/pesach
- Israelsmissionen har udgivet en guide til et messiansk, jødisk påskemåltid. Altså det påskemåltid, som kristne jøder fejrer. Her mindes både udfrielsen fra Egypten og Jesu lidelse og død. Find guiden her: israel.dk/vitilbyder/fest-med-os/pesach

GUDS LAM I KUNSTEN

“O du Guds Lam! Med korsets skam, du bar al verdens synder...”.

Sådan synger vi i forbindelse med nadveren. Og ikke bare i salmerne er lammet et symbol på Jesus, vi ser det også i malerkunsten.

I Store Magleby Kirke i Dragør spiller et blødende lam en hovedrolle i motivet på kirkens altertavle, der blev indviet i 2012. Det er kunstneren Thomas Kluge, der har begået maleriet i den trefløjede altertavle. Han bor og arbejder i Næstved, er gift med provst Anna Helleberg Kluge, og flere af hans værker er udstillet i stiftets lokaler i Roskilde Palæ.

Vi har spurgt ham, hvorfor lammet har fået denne centrale plads på altertavlen i Store Magleby Kirke.

- Maleriet er et sammensurium af effekter og symboler, men lammet er det eneste, der fortsætter fra én fløj til en anden i altertavlen. Det binder maleriet, opstillingen, nadverbordet sammen. På samme måde er Jesus på korset udgangspunktet eller omdrejningspunktet. Det hele handler om, at han skal ofres, siger Thomas Kluge.

Lammet, han har malet, fortæller han, var et økologisk opdrættet lam, han selv udvalgte og var med til at slagte.

- Det var vigtigt for mig at være med hele vejen. Det var meningen, at vi skulle spise lammet, efter jeg havde gennemfotograferet det en hel nat, men desværre var det ikke muligt.

Udover økolammet har den spanske barokmaler Francisco de Zurbarán inspireret ham. Mellem 1635 og 1640 malede han værket “Agnus Dei”, på dansk Guds lam.

- Det er et meget stærkt maleri af et rigtigt offerlam, lyder det fra Thomas Kluge. Og Jesus var offerlammet, pointerer han, et offer, der fik forhænget mellem det hellige og det allerhelligste i templet til at flænge.

- Ved lammets hoved har jeg malet kirkens dåbskande. Den er brudt, flænget, ligesom forhænget i templet blev flænget, da Jesus udåndede på korset, fortæller han.

Nogle har undret sig over, at Thomas Kluge, der er kendt for sine portrætmalerier, ikke har malet et gængs Kristusportræt, men i stedet har malet den sidste nadver som et symbolladet fravær.

- Man kan sige, at Kristus i den moderne kunst er blevet en figur, der har mistet sin betydning. Han er blevet en udsmykning, en dekoration. Vi ser for eksempel i Salvador Dalis værker, at Kristus vender ansigtet bort. Symbolerne og fraværet er en anden måde at portrættere Kristus på, siger Thomas Kluge.

Fraværet af mennesker i altertavlen har den konsekvens, at beskueren, ikke er tilskuer til nadveren. Han er nadveren.

- Troen giver først mening, når vi er der, og når vi deltager, siger Thomas Kluge.

FREDERIKSMINDE-LAM TIL PÅSKE

Ved Præstø Fjord ligger Michelin-restauranten Hotel Frederiksminde. Køkkenchef og partner Jonas Mikkelsen har udviklet en opskrift på påskelam til Stiftsbladet.

Restauranten er optaget af bæredygtighed, og derfor var det oplagt at bede ham komme med sit bud på en fortolkning af de "bitre urter", der var en del af det første påskemåltid. Gå i køkkenet og slå dig løs med ramsløg og skovsyre – som du måske selv kan finde i skovbunden?

Lammekølle med ramsløg, selleri, brændte løg og skovsyre

INGREDIENSER:

1 stk. lammekølle ca. 2 kg
 1 l. kalvefond (kan købes hos de fleste slagtere)
 2 dl. rødvin
 1 stk. økologisk knoldselleri
 Frisk timian
 3 stk. bananskalotteløg
 2 gulerødder
 2 bundter forårsløg
 2 laurbærblade
 Lidt peberkorn
 1 l. sødmælk
 1 l. piskefløde
 50 g. blødt smør
 Skovsyre
 Ramsløg

OBS!

Skovsyre og ramsløg findes i de fleste skove i foråret, men kan også købes i udvalgte supermarkeder.

FREM GANGSMÅDE:

Lammekøllen

Forvarm din ovn på 120 grader.

Fjern de værste sener og lignende fra lammekøllen og rids skindet. Gnid med salt og peber og placér den i en stegeso/gryde med tilhørende låg eller lignende. Put lidt frisk ramsløg og timian på toppen. Giv nu rødvinen et hurtigt opkog og hæld over. Derefter hældes kalvefonden på. Rist gulerødder samt løg og tilføj også det sammen med lidt peberkorn og laurbærblade. Sæt låg på og placer gryden i midten af oven. Tilbered køllen i ca. 5-6 timer, alt efter din ovns ydeevne. Lammet skal være 65 grader i midten. Imens kan du sætte selleripuréen over (se længere nede).

Når lammet er færdigt, skal det trække ca. 30 minutter.

Imens sigtes saucen fra lammet fra, skummes for fedt og koges ind til cirka halvdelen. Montér derefter det bløde smør med en stavblender og smag til med salt, peber og friskhakket ramsløg.

Selleripuré

Fjern skrællen fra din selleri og del den derefter i mindre stykker. Kog den mør i lige dele mælk og fløde i cirka 30 min. Sigt selleri fra væden, men gem lidt til at blende med. Blend nu den kogte selleri helt glat i en blender og smag til med salt og peber. Brug evt. lidt af den gemte væde, hvis du har problemer med at blende puréen glat.

Forårsløg

Ordnes og skylles. Steges derefter hårdt i olie på en pande. Må gerne blive lidt "grillede".

Anretning

Placer fine skiver lam i bunden af et fad. Hæld den færdige sauce udover og pynt med grillede løg og masser af skovsyre. Server den varme selleripuré til i en lille skål.

Salmekomponist:

“DET BLIVER FØRST EN SALME, NÅR DET BLIVER SUNGET”

Hvad er en god påskesalme? Og hvad er det særlige ved at komponere musik til nye påskesalmer og til det, der skulle ende med at blive en påskesalmeantologi? Stiftsbladet har talt med en af de nye salmekomponister, Jesper Gottlieb

Tekst og foto: Otto Lundgaard

Jeg er hverken organist eller teolog. Men jeg prøver at skrive de melodier, som jeg gerne selv vil synge.

Jesper Gottliebs præsentation af sig selv som salmekomponist er åben og umiddelbar. Det samme gælder hans tilgang til salmeteksterne, som han i godt 15 år har “sat lyd til”, for nu at bruge hans egne ord.

Stiftsbladet har mødt Jesper – på afstand – til en samtale om den ny påskemusik. Men inden vi kommer dertil, skal han lige præsenteres for læserne.

I salmebogstillægget “100 salmer” kan man otte steder se hans navn figurere over noderne. Han er også med i salmenetværket “Syng Nyt”, hvor salmedigtere og -komponister i alle aldre mødes for at skabe og præsentere nye salmer. Modsat flere kolleger erkender Jesper Gottlieb, at hans tilgang til at komponere salmer er anderledes og mere intuitiv: - Jeg vil allerhelst udforske teksten, når jeg sidder ved klaveret, fortæller han, - så jeg allerede ved mit første blik på ordene er i gang med

Foto: Henrik Nilsson

FAKTABOKS

Jesper Gottlieb. Født 1962.
Cand.mag i musikvidenskab og økonomi.

Professionel musiker, komponist og tekstforfatter. Studielektor på Musikvidenskab, Aarhus Universitet, og koncert- og undervisningsmaterialeproducent i Levende Musik i Skolen.

Har bidraget med melodier til salmer af bl.a. Simon Grotrian, Iben Krogsdal og Lisbeth Smedegaard Andersen, herunder til salmebogstillægget “100 salmer” samt den nye udgave af Højskolesangbogen.

at komponere. Her kan jeg bedre sanse teksten og mærke alting på én gang, både den sproglige struktur og tryk, men også fange de indtryk, ordene giver, og omsætte dem i musik.

- Naturligvis er teksten virkelig vigtig, og det *skal* melodien understøtte, men det kan jeg bedst gøre intuitivt. Man kan mene, om ikke jeg *bør* sætte mig og læse salmeteksten grundigt igennem først, vedgår Jesper Gottlieb, - men for mig bliver resultatet bedst, når jeg ikke gør det. Da det ikke er mine egne tekster, så er min arbejdsmetode det tætteste, jeg kan komme på ikke at overtænke teksten.

Derfor gælder det først og fremmest om at få formidlet teksten klart og tydeligt og ikke lægge tolkninger i teksten, inden der tages fat på dur og mol.

- Selvfølgelig tænker jeg over, hvad salmen er til, og hvad det er for en sammenhæng, den skal indgå i. Men det er også noget med at give sig selv muligheden for at blive overrasket, pointerer Jesper. - Man kan godt komme til at låse en tekst fast, hvis man synes, at "nu har jeg tolket, hvordan den skal være". Rigtig mange salmer rummer en udvikling i teksten - fra krise til forløsning eller fra noget lyst og til en dyb alvor, hvor det hele bliver vendt. Og hvordan rummer man lige dét i musikken? Derfor kan det være farligt at fortolke for meget på forhånd.

MØDET MED TRE SALMEDIGTERE

Jesper Gottliebs musikalske baggrund er erfaringsrig og har givet ham - og os - meget. I sine formative år sang han i kor i Risskov Kirke, hvor Lisbeth Smedegaard Andersen dengang var sognepræst, og gennem 1980'erne og 90'erne var han forsanger og sangskriver i Aarhusorkestret "Tintin og Hårtørrenerne", der leverede ørehængere som "Play That Jive" og "Columbian Blend" (den med "Kaffe!").

“

Hvis en salme har en dårlig melodi til det, som måske viser sig at være verdens bedste tekst, så har salmen ikke gang på jord.

- Da jeg stoppede med orkestret, havde jeg stadig trang til at udtrykke mig musikalsk, men der var bare ikke længere den oplagte sammenhæng at skrive sangene ind i, fortæller Jesper.

En sammenhæng opstod - og bogstavelig talt i børnehøjde - ved at Jesper Gottliebs datter og salmedigteren Iben Krogsdals søn gik i samme klasse. Han gik i gang med at skrive melodier til nogle af hendes digte - og havde dermed begivet sig ind på salmeområdet. Her blev det også til et fint samarbejde med salmedigteren Simon Grotrian, som resulterede i udgivelsen "Salmeregn" i 2007.

For nogen er Simon Grotrians poetiske og vildt voksende sprog svært tilgængeligt, erkender Jesper Gottlieb, men for ham selv har teksterne været en gave at arbejde med:

- Der var så meget musik i ordene, at det føltes naturligt at skulle sætte lyd til, samtidig med at det var så poetisk. Jeg har altid tænkt på Grotrians tekster som abstrakt kunst. Jeg kan ikke altid forklare, hvad det betyder, men jeg forstår, hvad han mener. Man forstår det på et mere indre, intuitivt plan, ligesom et abstrakt billede, man står og kigger på.

NÅR KROPPEN INDDRAGES

Hvad er en god påskesalme?

- Det er svært at sige, smiler Jesper Gottlieb, - for påsken er en sammensat uge, der rummer det hele, og hvor man når gennem hele følelsesregistret. Salmer, der både har

teksten og melodien, som virkelig siger mig noget, er de store og traditionelle: "Påskeblomst", "Hil dig frelser og forsoner" og "Som forårsolen morgenrød". Som udgangspunkt har jeg en stor veneration for de salmer, hvor der bliver givet gas, og hvor man når ud i kanterne. Det skal smage godt, når man synger, så det søger jeg også altid selv.

- Der er også noget ved at synge "Krist stod op af døde", alene ved at tænke på i hvor mange hundrede år folk har sunget den. Det er det, kirkesangen kan, og som gør, at man føler sig ydmyg over for opgaven med at sætte musik til salmer. Det er en lang tradition og tidshorisont, man arbejder ind i - ligesom det tager lang tid for en salme at arbejde sig ind, fordi der for mange salmer kun er en bestemt periode, hvor de passer ind i kirkeårets gudstjenester, påpeger han.

- Jeg plejer at sige, at dér, hvor en tekst bliver til en salme, er, når vi synger den. Så ud over at fællessangen skaber vigtig samhørighed og fællesskabsfølelse i kirken, så gør selve sangprocessen også, at man forholder sig med kroppen til den pågældende tekst.

Den gode salmemelodi formidler teksten på en måde, så ordene kommer gennem systemet. En indviklet salmemelodi kræver koncentration for at blive sunget, hvorved melodien kommer til at stå i vejen for ordene. Modsat kan en sangbar melodi formidle selv en vanskelig tekst og gøre, at det, man ikke for-

står med hovedet – ja, det forstår man måske så med kroppen. Derfor kan det irritere Jesper Gottlieb, når diskussionen om nye salmers optagelse i salmebogen næsten altid går på tekstindholdet:

- Der ligger, synes jeg, en manglende ... ikke anerkendelse, men opmærksomhed på, hvor vigtig musikken er i forhold til salmerne, siger han med et smil. - For hvis en salme har en dårlig melodi til det, som måske viser sig at være verdens bedste tekst, så har salmen ikke gang på jord.

PÅSKEANTOLOGIEN KORSVEJEN

Ligesom Jesper Gottliebs indgang til salmeområdet kan beskrives som tilfældig, kan det samme siges om påskesalmesamlingen "Korsvejen", som han og Lisbeth Smedegaard Andersen udgav i 2017. De to kendte hinanden såvel fra Risskov Kirke som "Syng Nyt"-netværket, men det var en tilfældig henvendelse, der gjorde, at hun sendte ham tre påskesalmetekster, der alle manglede sangbare melodier.

- Jeg gik i gang, og lige pludselig begyndte der at være fem-seks melodier. Jeg kunne se, at det hele hang jo sammen, og at det faktisk var en påskeantologi, vi var ved at lave.

Påskens højtideligholdelse gjorde, at Jesper Gottlieb kontaktede sin ven og kollega Johannes Buch Jørgensen, der skrev fir- og tostemmige korsatser, således at også børnekor og mindre kirkekor kan synge salmerne. Lisbeth Smedegaard Andersen optaktstekster til salmerne fra "Korsvejen" gør, at værket kan opføres som en påskekoncert med fællessalmesang, korsang ved både børne- og voksenkor og læsninger.

Oprindelig var der seks salmer, men i bedste påske-dramatiske stil var der en syvende salme, der meldte sig på banen bare tre dage før, "Korsvejen" skulle sendes til tryk. Det var salmen "Jeg hører regnen falde". Miraklet skete; i løbet af to dage blev der skrevet melodi og

korsatser til denne fine og dybe salmetekst, der åbner "Korsvejen".

- For mig var den salme vigtig i helheden, forklarer Jesper. - Havde det ikke været for den, var vi startet lige på med langfredagens salmer. Derfor var det godt at få salmen med som optakt og i den få præsenteret et lille glimt af håb inden langfredag. I sammenhængen gav det god mening med en salme, der indleder det hele, og en salme til påskedag, hvor vejen åbner sig videre op.

Hvad har det givet dig at være med til at lave "Korsvejen"?

- Det har været spændende, erklærer Jesper Gottlieb. - Det var ikke ment som et sammenhængende værk, men det blev det undervejs. Det stiller også krav til de enkelte melodier, at de indgår i et værk om påsken; der skal være forskelle og udvikling, og det giver lidt sig selv, når teksterne også er forskellige – men det er bare noget andet at forme et større, sammenhængende værk, som en antologi jo er.

- Nu håber jeg bare, at jeg kommer til at høre det engang, ler Jesper til sidst, eftersom "Korsvejen" endnu har sin lancering til gode.

- Men sådan er det med fællessangssalmer; man sender en masse både ud i verden og håber, nogle af dem kommer hjem. Nogle gange kommer de hjem med de mest overraskende ting, og nogle gange kan man være heldig at møde det uventede et eller andet sted. Så tænker man, det er jo det, det handler om: det skal ud og bruges!

- Jeg kan da godt sidde og være meget tilfreds med vores fine bog og alle de melodier, jeg har lavet, men det er jo ingenting værd, hvis ikke det bliver brugt. Ligesom det gælder med teksterne: det bliver først en salme, når det bliver sunget.

- Regel nummer ét er, at det, vi laver, skal gøres tilgængeligt – og det har vi i hvert fald gjort.

KORSVEJEN – 7 PÅSKESALMER TIL FÆLLESSANG OG KOR

Tekst: Lisbeth Smedegaard Andersen
Musik: Jesper Gottlieb
Korsatser: Johannes Buch Jørgensen

Forlag: Syng Nyt ©2017
Pris: 120,- kr

Tag med til gudstjeneste påskenat

Fra påkestilhed til påskeglæde

Intetsteds er spændingen i påskeugen så fortættet som fra langfredag til påskemorgen. I Skellebjerg Kirke samles menigheden påskelørdag klokken 23.30 til Påskenat

Tekst: Otto Lundgaard Fotos: Judith Kobbeltvedt Madsen

Sognepræst Judith Kobbeltvedt Madsen bragte en særlig påsegudstjeneste med sig, da hun i 2013 blev sognepræst i **Tersløse-Skellebjerg-Niløse** Pastorat.

Gudstjenesten holdes også i Bethlehemskirken på Nørrebro, hvor hun er vokset op som præstebarn. For hende er det en gudstjeneste, som hun med egne ord ikke selv kunne undvære. Hun fik derfor gudstjenesten – som uden poetiske omsvøb kaldes “Påskenat” – indført i foråret 2014, den første påske efter sin ansættelse. I første omgang mest for at fornemme om det var noget, menigheden var interesseret i.

Det viste sig, at det var den, bekræfter hun:

- Ja, helt bestemt! Det er fantastisk at mærke, at folk påskenat går fra kirke med en boblende fornemmelse – og tilmed er nogle friske på at stå op og fortsætte fejringen påskedag, selvom de måske er lidt trætte oven på nattens fejring.

Men hvad er det, menigheden tager i kirke efter sent lørdag aften for at være en del af? Er det påkestilhed eller påskefejringen? Påskemørket eller påskelyset? Eller er det en foregribelse af påskens opstandelse, der samler jer i en nattemørk kirke?

Judith Kobbeltvedt Madsen tænker sig hurtigt om, inden hun besvarer det omfattende spørgsmål med et: - Ja, det er en kombination af lidt af alle de ting, du siger.

Et svar, der kun skærper vores interesse.

IND I PÅSKENATS MYSTERIUM

I det vestsjællandske pastorat, hvor Judith Kobbeltvedt Madsen er sognepræst, er der tre kirker; men valget af Skellebjerg Kirke til påskenat er ikke tilfældigt.

- Når jeg går ind i det kirkerum, bliver jeg mødt af en særlig stemning af ro og fred. Og så er der en detalje i korbuen, jeg bliver draget af, hver gang jeg er der, med det sejrende påskelam, der kigger ned og ligesom inviterer os ind. På sin vis gav rummet derfor sig selv, da den første Påskenat skulle planlægges.

- Jeg ville gerne skabe et liturgisk rum, hvor påskens drama kunne udfolde sig ved at bevæge sig fra gravens stille mørke og over i opstandelsens jubel og lys. Ja, at gå ind i mysteriet påskenat, forklarer Judith Kobbeltvedt Madsen og begrundet sin idé med gudstjenesten med et: - Fordi: hvad foregik der egentlig dér i Jesu grav påskenat?

- Så det er lidt at gå ind i det. Vi kan jo aldrig gribe mysteriet helt, men vi kan gå ind i det og mærke en snert af det og opstandelsens glæde og lys ved, at graven bliver brudt.

- Og den måde, vi allerførst bryder graven på, er ved selv at opleve dramaet. Lyset er slukket i kirken, når vi begynder. Folk har sat sig med et lys i hænderne, som ikke er tændt endnu, mens dørene ud til våbenhuset og kirkegården stille bliver lukket. Så hamrer jeg på døren: “DONG! DONG! DONG!” – med de tre bank indledes salmen “I kvæld blev der banket på Helvedes port”.

- Salmen er pompøs i sit sprogbrug; det er også påskedrama og påskepassion, der kommer ind, siger hun om salmen, som hun selv holder meget af. Salmen indledes af en bas fra kirkekoret og går over i vekselsang med en kvindelig sanger – som i versene om Adam og Eva i dødsriget – og til sidst synger menigheden med, efterhånden som lyset bliver spredt i mørket.

LYSET, DER BRYDER MØRKET

Lysets kilde er Kristuslyset, som bæres ind af præsten. Det rækkes frem mod kirkegængerne, der sidder ved de fire hjørner ved indgangen; når deres lys er tændt, rækkes det videre til sidemanden, indtil lysene har bredt sig i kirkerummet.

Judith Kobbeltvedt Madsen skaber selv lyset ved at dekorere et alterlys med voks: - Jeg prøver at få Kristus-lyset lavet til Alle Helgen-gudstjenesten, så jeg derved bruger det samme lys, som er forbundet med liv og død, opstandelse og håb, og får det kædet sammen med påsken.

Når lyset Påskenat er sat på døbefonten eller alteret, afhængig af hvordan kirken er pyntet, byder præsten velkommen. Menigheden sidder med tændte lys i hænderne indtil den fælles åbningssalme. Under sangen drager de op mod kirkens kor og sætter lyset fra sig i et kors eller i en anden beholder, der er anbragt på kirkegulvet.

De levende lys er dog ikke de eneste lyskilder i kirken påskenat; der bliver også tændt elektrisk lys i lamperne på kirkerummets vægge.

- Der er nogle øjne, vi må tage hensyn til, forklarer sognepræsten:
- Jeg tror, at der i et andet kirkerum ville være mulighed for at kunne gøre noget andet. Men det handler om at kunne skabe en gudstjeneste til sit lokale kirkerum og se til, hvordan det fungerer bedst muligt.

Gudstjenesten Påskenat tager en times tid. Undervejs er der prædiken, altergang og bibelske læsninger om skabelsen, om lyset der skinner i mørket og Kristus-ordene fra Johannesevangeliet. Til afsked skåler menigheden i champagne og deler påskeæg.

Slutter I af med at ønske for hinanden, at Kristus er opstanden?

- Det gør jeg faktisk undervejs, siger Judith. - Jeg råber "Kristus er opstanden!" mange gange; det er jo

FAKTABOKS

**Tersløse-Skellebjerg-Niløse
Pastorat har 5.864 indbyggere.**

en tradition inde fra Bethlehems-kirken - ja, og igen fra hele verden.

- Det er efter min prædiken, jeg råber det første gang, hvorefter menigheden svarer: "Ja, han er sandelig opstanden". Jeg gentager råbet flere gange undervejs, og så snart jeg fornemmer, at der er en smule træthed, smiler hun. - Men det er også om at få det råbt, ikke? Det bliver gentaget nogle gange undervejs og selvfølgelig rigtig højt i slutningen af tjenesten når lyset bliver båret ud af kirken igen som tegn på at lyset skal deles i og med verden. At vi går med lyset.

FÆLLESSKAB MED ALLE TROENDE

- Nadveren er vigtig for mig, og jeg synes især, at det i påsken giver rigtig god mening, erklærer Judith Kobbeltvedt Madsen. - Det er i nadveren, man rigtig mærker, at vi deler fællesskabet - og i denne helt særlige nat føles det bare stærkere.

Er påskenat også forbundet med stilhed og eftertanke?

- Du kan sige, at vi går ind til påske-

nat med stilhed og eftertanke, men mest af alt synes jeg, at det er påskeglæden, som gudstjenesten munder ud i, pointerer Judith.

- Altså, man er jo også opløftet i stilheden, men efter gudstjenesten er man klar til at boble over i glæde til resten af påsken, ikke? Selv kan jeg leve på påskenat et rimelig godt stykke tid.

At fællesskabet også mærkes økumenisk gør det bestemt ikke mindre, tværtimod, erkender hun:

- Fra jeg var barn har det gjort et stærkt indtryk at få fortalt, at vi i alle kirker holdt påske samtidigt, men på hver sin vis. Naturligvis er der tidsforskelle og tidszoner, der gør sit, men at vi sammen gik ind i påskens mysterium og er bundet sammen netop påskenat, hvor det vigtigste overhovedet sker, siger mig, at enheden i Kristus er noget, vi alle deler. At det forstærker effekten af det.

Hvordan oplever du selv tiden fra langfredag til påskenat?

- Det er for mig en stilhedsperiode. En tid til fordybelse. Man kommer ind i det på en anden måde lige præcis i de dage, svarer Judith Kobbeltvedt Madsen. - Langfredag gør vi en del ud af påskedramaet med afdækning af alteret, stilhed og smuk musik. Jeg har ikke brug for, at langfredag skal være særligt ordrig. For mig er det nok med musikken og rummet.

Judith erkender, at hun har behov for stilheden, der præger langfredag og det meste af lørdagen - og at stilheden også tjener sit formål sat ind i en sammenhæng:

- Stilheden gør mig også klar til at bygge stille og roligt op mod den boblende glæde påskenat. Så dér, kan man sige, kommer stilheden virkelig meget til udtryk.

- Jeg prøver for så vidt muligt også at faste i påsken, men det er en anden side af sagen.

De græsk-ortodokse i Betlehem er fortsat midt i fasteperioden:

Fejrer først påskesøndag den 2. maj

De græsk-ortodokse kristne venter lidt endnu med påskefejringen, fortæller Nariman Qumsieh, der er fast kirkegænger og skolelærer i Beit Sahour nær Bethlehem. Hun står lige nu midt i den otte uger lange fasteperiode. – Det gælder om altid at være lidt sulten, fortæller hun

Tekst og foto: Rasmus Birkerød

Et måltid om dagen. Nul kød. Ingen fisk. Nej til mejeriprodukter.

Det er fastetid lige nu for de græsk-ortodokse kristne i den palæstinensiske bydel Beit Sahour ved Betlehem på Vestbredden.

- Du ved, vi er meget strikse i den ortodokse kirke. Sådan er det, siger Nariman Qumsieh efterfulgt af et grin.

Hun er foruden at være skolelærer også uddannet teolog. De sidste par år har vi mødtes en 4-5 gange årligt, men den nuværende coronasituation har henvist samtalen til Zoom.

Påskesøndag i Beit Sahour er først den 2. maj. Årsagen er, at de græsk-ortodokse orienterer sig mod den julianske kalender ved påsketid. Sådan har det været siden det første kirkemøde i år 325 besluttede,

- Jeg føler mig mere sund og aktiv, når jeg faster. Når man ikke spiser så meget, så bliver man mere aktiv og mindre udmattet, siger 55-årige Nariman Qumsieh. Hun er en del af den græsk-ortodokse menighed i Beit Sahour, der er venskabsmenighed med Haslev Kirkes menighed.

at påskedag altid skal være første søndag efter første fuldmåne efter forårsjævnendøgn.

IKKE MÆT

Derfor handler det for Nariman Qumsieh lige nu om fasten.

- En falafel går an, medgiver hun med et smil og fortsætter:

- Vi må selv bestemme hvornår på dagen, vi indtager måltidet, men grundreglen er, at vi ikke må være mætte, fortæller Nariman Qumsieh. Det vil jeg jo forbinde med en form for lidelse, hvis jeg ikke måtte føle mig mæt i otte uger. Gør du også det?

- Nej. Jeg kan godt lide det. Jeg får det meget bedre ved at faste. Det er ligesom at gøre rent i kroppen. Så jeg føler mig let, når jeg faster, ikke tung, fastslår Nariman Qumsieh.

FASTER OVER HALVDELEN AF ÅRET

I Danmark bekræfter præsten for den ortodokse kirke, Poul Sebbelov, at fasten har en langt mere central plads for de ortodokse end for de lutherske.

- Ja, vi har de fire fasteperioder året igennem plus de fleste onsdage og fredage, og som tommelfingerregel kan man sige, at lidt over halvdelen af årets dage er fastedage, siger Poul Sebbelov, hvis menighed holder til på Dag Hammarskjölds Allé på Østerbro i København.

ÆREFRYGT

Han ser fasten som en forberedelse til festen og en øvelse i at holde opmærksomheden rettet mod noget andet end forbrug, mad og drikke. Og så drager han en parallel til en særlig praksis i den ortodokse kirke. Nemlig, at kirkegængerne – fasteperiode eller ej – kun kan modtage nadver, hvis man har fastet siden midnat inden gudstjenesten.

- Der ligger en ærefrygt i at nærme sig de hellige gaver fra alteret. Det er samme tankegang, der ligger bag

vores fasteperioder. Denne, at vi har blikket rettet mod Guds indtræden i den menneskelige verden. Og mens vi har det, så bruger vi ikke al vores opmærksomhed på at konsumere, siger Poul Sebbelov.

Nariman Qumsieh faster, fordi apostlene faster i Apostlenes Gerninger. Og så refererer hun til Matthæusevangeliets kapitel 9, hvor Jesus bliver spurgt, hvorfor Jesu disciple ikke faster, når nu alle andre gør det. Her svarer Jesus følgende: *“Kan brudesvendene sørge, så længe brudgommen er sammen med dem? Men der kommer dage, da brudgommen er taget fra dem, og så skal de faste.”*

Vigtigste påskecitater for Nariman Qumsieh:

“Fader, i dine hænder betror jeg min ånd.”

Lukasevangeliet, kapitel 23, 46

- Apostlene fastede, og det gjorde de ikke for ingenting. Som menneske lærer man også noget om ydmyghed og medfølelse under fasten, mener hun.

Hun indleder sammen med den ortodokse menighed i Beit Sahour Den Stille Uge – ugen op til påske – lørdag den 24. april. Det sker, når kirken markerer Jesu opvækkelse af Lazarus fra de døde som et varsel for Jesu egen opstandelse.

FAKTABOKS

Så meget faster de græsk-ortodokse i Betlehem i 2021:

PÅSKEFASTEN I – 40 dage

PÅSKEFASTEN II – 8 dage (Den stille Uge)

APOSTELFASTEN i juli – 14 dage

GUDSMODERFASTEN i august – 14 dage

JULEFASTEN – 40 dage

Derudover alle onsdage og fredage, der ikke er en del af fasteperioden. Det betyder, at lidt over halvdelen af årets dage er fastedage for de ortodokse.

VANDRING ER ET BILLEDE PÅ PÅSKEN

Stiftsbladet tog ud på walk-and-talk med pilgrimspræst Elizabeth Knox-Seith til en samtale om, at dette at være på vandring også hænger sammen med vores tro – som den, der udspringer af påsken

Tekst og fotos: Otto Lundgaard

Formiddagsluften er klar, alt er stille. Det kuperede landskab er klædt i vinterens jordfarver, hist og her ligger der sne. Foran os venter 3-4 kilometers vandretur – en brøkdel af vandreruten med det næsten-originale navn Camønoen.

Min medvandrer er turist- og pilgrimspræst Elizabeth Knox-Seith, der selv accentuerer "pilgrim" i sin stillingsbetegnelse. Hun er vant til at færdes i det fri og klædt godt på til vandreturen, har endog medbragt termokande og krus. De får lov at blive i bilen, alt imens vi balancerer over kreaturristen på overgangen til hulvejen, vi skal følge til Møns Klint.

Da vi aftalte vores walk-and-talk, nævnte Elizabeth, at det ikke betyder så meget, *hvor* turen går hen. Man kan gå en pilgrimsvandring i en telefonboks eller mere tidssva-

rende: i sin baghave. Ideen er den enkle, at den længste vej at gå er fra hovedet til hjertet.

PÅ VEJ TIL KLINTEN

- Camønoen er lagt an både på pilgrimme og de helt almindeligt vandrende, fortæller Elizabeth Knox-Seith og forklarer de forskellige accenter i det, der får os til at søge ud på vandring:

- De helt almindeligt vandrende har vel en længsel efter naturen. At vandre giver dem ro, en fornemmelse for at man lærer sig selv bedre at kende og kommer uden for den fart, der er i det moderne liv. Sindet har en egen form for langsomhed, som vi desværre er kommet til at overse, fordi vi hele tiden er "oppe på bea-tet" på en måde, der i virkeligheden er unaturlig for os.

- Hvis man derimod betragter sig som pilgrim, så er man lidt mere

FAKATABOKS

Camønoen er en 175 km lang vandrerute, der strækker sig over Møn, Bogø og Nyord. Ruten åbnede i 2016.

Læs mere på camoen.dk.

ovre i det åndelige og religiøse, det sjælelige i hvert fald. Som pilgrim går man mod det hellige og søger mod noget, der er større end os selv.

- Men de almindeligt vandrende kender også til oplevelser af helighed og storhed ved at vandre i naturen. Mange, der har vandret på Caminoen (*pilgrimsruten i Nordspanien / red.*), er måske taget af sted uden et specielt religiøst motiv til at gå; alligevel er de kommet hjem med en eller anden religiøs erfaring, de har brug for at bearbejde, også når de er vendt hjem, fortæller Elizabeth og påpeger: - Og det er så dér, det er vigtigt, at kirken er med til at tage imod folk. Det er et vigtigt missionsarbejde, at vi rækker ud til nogen, som med ét får sat deres tilværelse i et nyt perspektiv.

Elizabeth Knox-Seith har selv baggrund i pilgrimsbevægelsen, der inspireret af Vadstena i Sverige opstod som en græsrodsbevægelse og udviklede sig til en folkebevægelse. Bevægelse kom der også i kirkelige kredse, der blev grebet af ideen om, at kirken måtte forholde sig til den stigende interesse for pilgrimsvandring. Elizabeth gik med i arbejdet og har været med til at udvikle Viborg Pilgrimscentrum og Pilgrimshuset i Maribo.

Siden den 1. februar 2020 har hun været turist- og pilgrimspræst i Stege-Vordingborg Provsti samt sognepræst i **Stege og Nyord Sogne**. Og

camønoen

det var i høj grad tilstrømningen til Camønoen, der i sin tid afstedkom oprettelsen af dette præsteembede:

- Jeg har fået fortalt, at sidste år gik 20.000 mennesker Camønoen, og at mønboerne sagde: "Der går hele tiden rygsække uden for vores vinduer." De kunne dårligt nå at følge med, smiler Elizabeth.

Blandt andre initiativer i kirkens pilgrimsarbejde er Klosterruten, der landet over dækker vigtige kirker og klostre, så danskerne kunne begynde at genopdage deres land ud fra et kirkehistorisk og kulturelt, men også et åndeligt perspektiv.

- Vi lagde gerne ruterne sådan, at når man kom gående mod en kirke, så nærmede man sig den nedefra og fik fornemmelse af, at man gik op til kirken, som på den måde blev det endelige mål. Det giver en kvalitativ anden oplevelse – dette at man møder kirken langsomt og er på vej.

PÅ MEDVANDRING

På den anden side af kvæghegnet går det jævnt opad. Vi kan ane klinten, men skal helt derop for at mærke, at vi er der. Og helt alene er vi ikke. Rødhalsene, kendt fra Selma Lagerlöfs påskefortælling, har undervejs ledsaget os med deres kald.

Jeg spørger Elizabeth, om hun ser en sammenhæng mellem vores vandring og dette, at Jesus gik omkring på Jorden frem for at sidde på Forklarelsens Bjerg.

- I høj grad! Ja, jeg vil da tro, at Jesus er noget nær den vigtigste pilgrim, vi kender, og den vigtigste rollemodel for pilgrimme, man kan tænke, siger hun. - Evangeliet til anden påskedag om Emmausvandringen er dér, hvor Jesus viser sig som den levende medvandrer med de to vandrende disciple. De to gør en ret klassisk pilgrims erfaring, at man tror, man går alene og pludselig, bum! - kommer der en tredje, og så sker der noget nyt.

FAKTABOKS

Den danske Klosterrute er en ca. 2.300 km lang vandre- og cykelrute gennem hele Danmark, som forbinder ca. 50 af de steder, hvor der blev opført klostre i middelalderen. Ruten åbnede i 2007.

Læs mere på klosterruten.dk

I medvandringen bliver det mødet med de andre og Gud, der betyder noget for den vandrende, forklarer Elizabeth Knox-Seith:

- Det er i fællesskabet med Gud, at kristendommen åbenbarer sig. Dér, hvor man mindst venter det, kan Gud pludselig dukke op. De to disciple kan ikke forstå, at han, der dukker op og vandrer med dem, er den eneste, der ikke har hørt om Jesu korsfæstelse. Da de sætter sig til bords i huset i Emmaus, og han bryder brødet, bliver han synlig; nærværet er der - og så forsvinder han.

- Denne specielle erfaring kan man opleve på en vandring – og at det

også kan være i det konkrete, menneskelige møde, at man møder nogen, der udfolder noget for én, som bliver en åbenbaring, fortæller Elizabeth. - Mange har fortalt, at de fx under vandring på Caminoen har mødt nogen, som de pludselig kom til at opleve som engle – forstået på den måde, at de fortæller dem: "I skal ikke gå ned ad den skrænt, for det er farligt", eller at man står uden mad eller vand, og så dukker der nogen op, der hjælper én.

- Fornemmelsen for, at man bliver hjulpet undervejs på en uventet måde, er en stor grunderfaring; man bliver klar over sin afhængighed, på en måde også af Gud. Det kan godt være, at man ikke lige tænker, at det er Gud; alligevel tænker man, at de, der kom og hjalp os, var godt nok sendt et eller andet sted fra. Men det er som regel først lidt længere henne ad vejen, at det går op for én ...

PÅ KLINTEN

Oplevet heroppe fra højderne skaber havet og himlen en stilhed, der ophæver tidsfornemmelsen. Min medvandrer vil endnu længere op, så vi går sydover og må undervejs bruge nogle fremstående trærødder som trappetrin for at forcere den vanskelige farbare sti til Store Taler.

Pilgrimspræsten oplyser, at hun tit bruger landskabet som baggrund til fortælling: - Man får et ørneperspektiv heroppe, også på sit eget liv. Hvis du kigger ned ad klinten, så tænk på, at det er dit eget liv - med de mange tidslag, der ligger og har gjort dig til den, du er.

Hvorfor vil du anbefale folk at tage ud og bruge nogle timer i påsken på at vandre?

- Fordi man vandrer sig ind i nogle andre aspekter af sit liv. Mens vi har gået her, er vi blevet udfordret lidt på, at det var glat, det var højt, klarer vi den og sådan noget – altså man kommer en lille smule ud til sine grænser. Det gode ved at gå i en gruppe er, at man støtter og hjælper hinanden, som vi har gjort. Tit sker der også det, når man vandrer, at man også får nogle rigtig gode samtaler, fordi man associerer på en anden måde.

Elizabeth Knox-Seith kan også forestille sig nogle af påskens gudstjenester afholdt som vandringer. Vel er det en anderledes form for (ja, undskyld udtrykket) kirkegang; men den har fungeret for hendes svenske præstekolleger under sidste års kirkelukning. Og bragt en vandrende menighed sammen på en anden måde.

PÅ VEJ TILBAGE - OG VIDERE

Vejen, vi følger tilbage, er den samme, som vi gik tidligere. Interessant nok føles den anderledes – ligesom kirkedøren er forandret efter en gudstjeneste, vi har delt med hinanden.

Elizabeth Knox-Seith fortæller, at et svensk ord for fællesskab netop er "delande", og på svensk har ordet en dybere betydning: *at vi deler*. Et fællesskab er et delende fællesskab; det giver en god mening for, hvordan vi også er menighed.

- Gensidigheden er rigtig vigtig, forklarer hun. - Det er også derfor, at vi på vandringer har tradition for at samles og runde af med at tage plads i en cirkel, enten ved at stå ude i naturen eller sætte os et sted, som vi gør om lidt, og drikke en kop kaffe – for så deler man, hvad der er sket, og hvad der har betydet noget på turen. Det er jo helheden af det, som de enkelte deltagere siger, der giver den samlede mening på turen, og det betyder meget for alle at høre hinanden, for vi oplever forskellige ting.

- Derfor tænker jeg også, at pilgrimstænkningen er en god måde at genforstå, hvad det er at være menighed. Så hvis du spørger til, hvad man kan bruge pilgrimsvandring til, så er det ikke kun at gå på vandring; når man kommer hjem igen til sin kirke, så kan man måske se sin menighed på en anden måde – at man er i bevægelse og på vej.

Da vi har sat os med udsigt over Hunesø med kaffe i krusene og skindluffer mellem buksebagene og de kolde stolesæder, deler vi turens oplevelser. Jeg nævner, at ruten var enkel nok; undervejs var der således ikke udfordringer med hensyn til, hvilken vej vi skulle gå.

Pilgrimspræsten imødekommer betragtningen med et smil:

- Når man derimod går langt på en pilgrimsvandring, kommer man også ind i sit kors, forklarer hun. - Altså, de ting, man bærer. Jesu ord "Tag dit kors op og følg mig!" vil folk ofte opleve på en vandring. At de også kommer ind i deres smertepunkter, men at de også ofte kommer ind i en opstandelse. Så egentlig kan man sige, at påsken er et godt billede på, hvad en vandring rent mønstermæssigt er.

- I en bøn af præsten Ray Simpson beder vi: "*Lad os se Kristi ansigt i alle vi møder / Må alle vi møder, se Kristi ansigt i os*" – og de ord rummer en dobbelthed i og med, at vi bliver til i form af det blik, vi giver hinanden, ved at kunne se Kristus i hinanden. Det er det, man gør, når man vandrer sammen.

I kan se frem til Stiftsbladets oktober-udgave, der tager kristen spiritualitet op som tema.

FAKTABOKS

Elizabeth Knox-Seith har udgivet bogen "Den bevægelige spiritualitet", der udkom på Eksistensen i 2018.

Hun står endvidere bag hjemmesiden pilgrimmoen.dk, som dækker pilgrimsaktiviteterne, der afholdes i Stege-Vordingborg Provsti. Hjemmesiden er del af det spirituelle netværk, som er ved at blive dannet i Roskilde Stift.

FAKTABOKS

Der er til sommer planlagt en klimapilgrimsvandring fra Vadstena, Sverige, gennem Danmark, Tyskland og Holland til Glasgow, hvor COP26-klimatopmødet finder sted den 1.-12. november. Klimapilgrimsvandringen er arrangeret af Vadstena Pilgrimscentrum efter henviselse fra Svenska Kyrkan. I kan læse mere på www.pilgrimscentrum.se

Syng med!

Inspiration til at synge salmer med konfirmander

FUV-kursus for præster, kirke- og kulturmedarbejdere, musikpædagoger, organister og andre kirkelige undervisere. Vi opfordrer til, at man tager af sted flere sammen fra samme sogn.

En ikke uvæsentlig del af konfirmationsforberedelsen består i at synge salmer. For mange konfirmander er det en genre, de ikke er fortrolige med og som kan synes fremmed. Men hvis salmerne formidles på en vedkommende og anderledes måde, vil det kunne åbne ind til en ny erfaringsverden. Når konfirmander synger sammen, kan de opleve et fællesskab, hvor de for et øjeblik har et fælles sprog.

Kurset vil præsentere ideer til, hvordan man med forskellige aktiviteter og med bodypercussion (brug af kroppen som et instrument) kan arbejde med salmerne på en mere kropslig måde. Det kræver ikke særlige kompetencer at være med, og alle kan få nye redskaber med hjem.

Kurset bliver ledet af **Christine Toft Kristensen**, der er ansat som organist og korleder ved Grene og Billund Kirker samt som underviser ved Løgumkloster Kirkemusikskole.

Der vil blive serveret frokost og kaffe i dagens løb.

HVORNÅR?

Onsdag den 8. september kl. 10.00-14.00

HVOR?

Klostermarkskirken, Ahorn Allé 46C, 4100 Ringsted

HVORDAN TILMELDER VI OS?

Til stiftets religionspædagogiske konsulent Stinna Ahrenst på STAH@KM.DK senest den 31. august

HVAD KOSTER DET?

Kurset er gratis

FÅ OVERSIGT OVER ALLE KURSER OG KONFERENCER

www.roskildestift.dk/kurser-og-konferencer